

Pedagogická
fakulta
Faculty
of Education

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Pedagogická fakulta

Katedra tělesné výchovy a sportu

Bakalářská práce

Historie sportu osob se zdravotním postižením ve světě

Vypracoval: Daniel Černý
Vedoucí práce: PhDr. Vlasta Kursová, Ph.D.

České Budějovice, 2016

Pedagogická
fakulta
Faculty
of Education

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

University of South Bohemia in České Budějovice

Faculty of Education

Department of Sports Studies

Graduation theses

The history of sports at people with health disability at the world

Author: Daniel Černý

Supervisor: PhDr. Vlasta Kursová, Ph.D.

České Budějovice, 2016

Bibliografická identifikace

Název bakalářské práce: Historie sportu osob se zdravotním postižením ve světě

Jméno a příjmení autora: Daniel Černý

Studijní obor: TChVu - TVu

Pracoviště: Katedra tělesné výchovy a sportu PF JU

Vedoucí bakalářské práce: PhDr. Vlasta Kursová, Ph.D.

Rok obhajoby bakalářské práce: 2016

Abstrakt:

Bakalářská práce se zabývá historií sportu zdravotně postižených sportovců ve světě od jejího vzniku až po současnost. Práce je vymezena na hlavní kapitoly o vzniku a vývoji klasifikace zdravotně postižených sportovců, dále na kapitoly o vzniku a vývoji vrcholových organizací u sportovců s tělesným postižením, sensorickým postižením a u sportovců s intelektovým postižením. Poslední dvě kapitoly se zabývají historií paralympijských a deaflympijských her, kde jsou sepsány všechny sporty, které se na těchto hrách uskutečnily. Zpracovali jsme tuto problematiku od jejího počátku až po současnost, včetně vysvětlení charakteristiky zdravotního postižení a základních pojmů vyskytujících se v tomto tématu.

Klíčová slova: sport, klasifikace, historie, soutěže, postižení, paralympiáda

Bibliographical identification

Title of the graduation thesis:The history of sports at people with health disability at the world

Author's first name and surname: Daniel Černý

Field of study: TChVu - TVu

Department: Department of Sports studies

Supervisor: PhDr. Vlasta Kursová, Ph.D.

The year of presentation: 2016

Abstract:

The thesis is concerned with the world history of sport of disabled athletes from its inception to the present. The thesis is delimited to the main chapters preoccupied with the inception and development of classification of disabled athletes and then to chapters dealing with the inception and evolution of organisations for athletes with physical disability, sensory disability and mental disability. The last two chapters are concerned with the history of Paralympics and Deaflympics including the list of all participating sports. The issue is treated from its inception to the present including the explanation of characterization of disability and key words founded in this issue.

Keywords: sport, classification, history, competition, disability, paralympic games

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracoval samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě archivovaných fakultou elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

Datum.

Podpis studenta

Poděkování

Děkuji mé vedoucí bakalářské paní PhDr. Vlastě Kursové za zapůjčení materiálů a literatury. Také bych chtěl poděkovat za čas, který mi věnovala a tím nám pomohla práci dovést do konečné podoby.

Obsah

1	Úvod	8
2	Metodologie	9
2.1	Cíle, úkoly a předmět práce	9
2.2	Metody práce	9
2.3	Rozbor literatury	10
3	Analýza problematiky sportu osob se zdravotním postižením	12
3.1	Charakteristika sportu osob se zdravotním postižením.....	12
3.2	Klasifikace pro sport zdravotně postižených osob.....	14
3.2.1	Klasifikace tělesného postižení	16
3.2.2	Klasifikace zrakového postižení.....	23
3.2.3	Klasifikace sluchového postižení	23
3.2.4	Sportovci s postižením intelektu	24
4	Historie sportu osob se zdravotním postižením	25
4.1	Historie vzniku vrcholných organizací a výborů	27
4.1.1	Organizace sportu osob s tělesným postižením.....	27
4.1.2	Mezinárodní federace sportů vozíčkářů ve StokeMandevill.....	27
4.1.3	Mezinárodní sportovní organizace pro zdravotně postižené	29
4.1.4	Mezinárodní koordinační výbor a Mezinárodní paralympijský výbor.....	30
4.1.5	Organizace pro sport u osob s postižením intelektu.....	32
4.1.6	Mezinárodní sportovní federace pro osoby s postižením intelektu	33
4.1.7	Světové hnutí speciálních olympiád.....	34
4.1.8	Organizace sportu osob se zrakovým postižením	37
4.1.9	Organizace sportu osob se sluchovým postižením	39
4.2	Historie a zastoupení sportů u paralympijských her.....	41
4.2.1	Historie letních paralympijských her.....	42
4.2.2	Historie zimních paralympijských her	52
4.3	Historie a zastoupení sportů u deaflympijských her	60
5	Závěr.....	63
	Seznam zkratk	65
	Referenční seznam literatury	66

1 Úvod

Za téma bakalářské práce jsme si vybrali "Historii sportu osob se zdravotním postižením ve světě", jelikož na toto téma nebyla doposud vytvořena žádná kvalifikační práce. Lidé se zdravotním postižením, kteří sportují, jsou velice bojovní a slova jako "to nezvládnu", "to nedokážu" nebo "na to nemám", neznají. V počátku byl sport pro zdravotně postižené brán pouze jako rehabilitační či léčebný prostředek, brzy však začal sloužit k rekreaci a soutěžení, včetně vrcholové úrovně. Vyhledali jsme a nashromáždili jsme veškeré dostupné informace jednotlivých sportovních organizací a federací, zabývajících se sportem pro osoby se zdravotním postižením. Dále jsme sepsali všechny důležité údaje týkající se vrcholných soutěží pro zdravotně postižené osoby a vytvořili jsme přehledný seznam paralympijských a deaflympijských her od jejich vzniku po současnost, včetně klasifikace pro jednotlivé typy postižení.

Do současné doby u nás nebyl sepsán žádný ucelený literární pramen, který by se zabýval historií sportovních soutěží pro sportovce se zdravotním postižením. Většina dostupných informací o tomto tématu se dá nalézt pouze na oficiálních stránkách jednotlivých organizací, které jsou mnohdy neúplné, a tak bylo složité seskupit všechny důležité informace.

Již při výběru práce jsme věděli o malém počtu veřejných publikací a odborných článků. Byli jsme připraveni na to, že to bude nelehký úkol, jelikož sport zdravotně postižených není běžné populaci mnohdy populární. I přesto jsme se s touto prací vypořádali a dozvěděli se nové zajímavé informace, které pro nás byly přínosem. Věříme také, že i tato práce bude přínosná pro osoby zabývající se touto problematikou.

2 Metodologie

2.1 Cíle, úkoly a předmět práce

Cílem bakalářské práce je s pomocí dostupné literatury a nalezených pramenů sjednotit historická fakta týkající se sportu osob se zdravotním postižením ve světě od jejího počátku až po současnost.

Úkoly bakalářské práce:

- Nashromáždit široký okruh odborné literatury a pramenných materiálů k dané problematice. Využít veškeré odborné literatury, historických pramenů a oficiálních internetových stránek,
- zpracovat relevantní zdroje zabývající se historií sportu osob se zdravotním postižením ve světě,
- vytvořit odborný kompilát se zaměřením na vrcholné sportovní soutěže, klasifikace zdravotně postižených osob dle typu postižení a vrcholné organizace pro jednotlivé typy zdravotního postižení.

Předmětem bakalářské práce z hlediska obsahového je v širším smyslu historie sportu osob zdravotně postižených ve světě od počátku dochovaných pramenů jeho provozování až do současnosti.

Z časového hlediska je práce vymezena od vzniku prvních sportovních organizací a soutěží zabývajících se sportem pro osoby se zdravotním postižením až po současnost.

Z územního hlediska se práce zabývá všemi státy, které se zúčastnily sportovních soutěží určené pro osoby se zdravotním postižením.

2.2 Metody práce

Jako metody práce byly použity standardní historické metody, především přímá, která popisuje skutečnost pomocí jednoho či více pramenů a progresivní. Na vymezení časového vývoje je použita progresivní metoda, tedy metoda popisu z minulosti do současnosti u jednotlivých kapitol. Důraz byl kladen na pramenné poznání, zejména využití dobové i současné literatury a oficiálních internetových stránek.

Typickým problémem, který musí autor práce podobného druhu řešit, je transkripce názvů a jejich zkratk a rozhodnutí o tom, zda dát přednost použití původních světových nebo naopak adekvátních českých názvů. U zkratk jsme zvolili oficiální způsob jejich použití, tedy

například WHO a nikoliv českou zkratku SZO. U názvů jednotlivých organizací a výborů je při jejich prvním uvedení v textu použit jejich oficiální název a poté používány pouze zkratky.¹

2.3 Rozbor literatury

Při vybírání a shromažďování dostupných zdrojů k tématu "Historie sportu osob se zdravotním postižením ve světě" jsme využili především dobové i současné literatury a oficiálních internetových stránek.

Nashromáždili jsme malé množství dostupných literárních zdrojů (monografie, časopisy, almanachy, kroniky a archivní zdroje u nás neexistují vůbec). Většinou se jedná o literární díla, která vysvětlují problematiku určitého postižení, integraci pohybu a popisují velikost jednotlivého postižení. Historické poznatky u těchto děl se často opakují a jsou jen lehce poupravené. Většina děl pochází z nakladatelství Univerzity Palackého v Olomouci, kde se nachází fakulta zabývající se problematikou zdravotně postižených osob. Většinu informací použitých pro historii sportu osob se zdravotním postižením je nutno zkompletovat s informacemi z oficiálních stránek jednotlivých organizací, aby byly úplné a jasné, jelikož se často vyskytují odchylky, a to zejména v určitých statistikách.

Velký význam pro osvětlení historie jednotlivých organizací a základních údajů vrcholných soutěží měly "Vybrané kapitoly ze sportu osob se zdravotním postižením". Jsou zde uvedeny základní data o vytvoření jednotlivých organizací pro danou skupinu zdravotního postižení, včetně zastoupení všech předsedů. Pro získání základní orientace v klasifikaci zdravotního postižení jsme využili informace z "Klasifikace pro výkonnostní sport zdravotně postižených". Zde je sepsána podrobně klasifikace všech typů zdravotního postižení. Je zde ucelena i historie vývoje jednotlivých skupin postižení a rozsáhlost velikosti daných skupin postižení.

Informace na internetových stránkách jsme nashromáždili z oficiálních stránek jednotlivých organizací a asociací, které se zabývají sportem a problematikou osob se zdravotním postižením. Většina oficiálních stránek je psána v angličtině. V mateřském jazyce jsou k nalezení pouze české organizace zabývající se místními či regionálními soutěžemi. Text v odborných publikacích není mnohdy dostatečný, a tak k tomuto tématu bylo potřeba doplnit neúplné informace z oficiálních stránek, kde většinou každá organizace má popsanou svou historii.

Velice dobře má přehledně zkompletované internetové stránky organizace pro sluchové postižení "deaflympics.org". Na těchto stránkách je možnost vyhledat kompletní historii

¹ Štumbauer, J. (1989). *Základy vědecké práce v tělesné kultuře*. České Budějovice: PF.

jednotlivých sportovních soutěží od prvních her, které se uskutečnily roku 1924, až po současnost. V každém ročníku sportovního klání je možnost dohledat v jakých sportech se soutěžilo, kolik zemí bylo do her zapojeno, kolik se zúčastnilo sportovců, kdo vytvořil logo organizace pro daný ročník nebo kdo byl v téže roce prezident organizace. Tyto stránky jsou velice dobře zpracované a každý uživatel, který potřebuje nalézt dané informace, je snadno dohledá. Další z přehledných oficiálních stránek organizací pro osoby se zdravotním postižením je "paralympic.org". U těchto stránek je opět výhodou, že jsou velice přehledné ve směru získání informací o jednotlivých sportovních soutěžích pořádaných hnutím paralympijského výboru. Opět je možné dohledat přesná data o čase a místech konání her. Také jsou na těchto stránkách k nalezení výsledky sportovních disciplín v jednotlivých sportech, avšak jsou k dohledání pouze medailové pozice. Velice dobře je zde sepsána historie vzniku této organizace, kde jsou seskupeny všechny důležité roky k vytvoření důležitých orgánů ke správnému řízení paralympijských her. Mimo historie jsou na těchto oficiálních stránkách pravidelně přidávány nejnovější aktuality a mnohé informace k paralympijskému hnutí jak pro sportovce, tak i pro širokou veřejnost. Najdou se však i oficiální stránky, které jsou mnohdy neúplné a chybí u nich mnoho informací, hlavně při dohledávání její historie. Příklad takovéto stránky je "specialolympiscs.org", kde nejsou téměř žádná data o historii speciálních olympiád.

České stránky o historii a problematice osob se zdravotním postižením můžeme získat na stránkách Českého paralympijského výboru "paralympic.cz", Českého svazu zrakově postižených sportovců "sport-nevidomých.cz" či Českého svazu mentálně postižených sportovců "csmps.cz". Na těchto stránkách jsou k dohledání všeobecné informace o problematice osob se zdravotním postižením, jednotlivé aktuality z daného sportovního odvětví a rozepsané kalendáře naplánovaných sportovních akcí. Také jsou zde podrobné informace o klasifikacích na jednotlivých hrách a předpisy ke každé sportovní akci. Velkým přínosem pro získání informací je "Centrum aplikovaných pohybových aktivit", kde se dají nalézt různé zdroje a publikace k tomuto tématu. Je zde srozumitelně vysvětlena problematika klasifikace a sepsána stručná historie vrcholných organizací pro osoby se zdravotním postižením.

3 Analýza problematiky sportu osob se zdravotním postižením

3.1 Charakteristika sportu osob se zdravotním postižením

Je jisté, že někteří zdravotně postižení sportovci se mohou, i když jen ojedinele, účastnit v soutěžích na vrcholové úrovni spolu s osobami zdravotně nepostiženými (např. ve střelbě, lukostřelbě, apod.). Sport určený pro osoby se zdravotním postižením je třeba definovat jako sportovní disciplíny, kterých se mohou účastnit pouze sportovci s určitým a lékařsky prověřeným zdravotním postižením. Pravidla a hodnocení jednotlivých disciplín jsou ve srovnání s podobnými disciplínami pro osoby bez zdravotního postižení modifikovány (např. v tenisu může dopadnou míček dvakrát na zem). Některé sporty jsou pro osoby se zdravotním postižením zcela specifické (závody na vozíčku, volejbal v sedě, goalball, apod.) nebo sportovci se zdravotním postižením využívají speciální výstroje (např. stabilizátory pro jednohólyžaře).²

Obrázek 1. Americký kladivář Harold Connolly s atrofovanou levou paží. Zdroj: <http://www.nytimes.com/2010/08/20/sports/20connolly.html>

² Heller, J. (1996). *Fyziologie tělesné zátěže II*. Praha: Karolinum.

Motivace u sportovců se zdravotním postižením má zpravidla jiné kořeny než motivace u sportovců bez zdravotního postižení. Ve většině případů je pro zdravé sportovce soutěžících na vrcholové úrovni zdravotní motivace důležitá k udržování dobré tělesné kondice zvláště proto, že dosažený sportovní výkon není naprostým vrcholem v dané disciplíně, ale jen nejlepším výsledkem vzhledem ke konkrétnímu postižení. Na druhou stranu u sportovců se zdravotním postižením při extrémní zátěži se zvyšuje riziko ke zhoršení zdravotního stavu (např. vznik proleženin u paraplegiků nebo artrózy u sportovců s jednostrannou amputací dolní končetiny). Je důležité tedy u těchto sportovců dbát zvýšené pozornosti a absolvovat pravidelně lékařské prohlídky a věnovat se především tělovýchovné lékařské péči, aby nemohlo dojít ke zhoršení zdravotního stavu. V některých případech je třeba i zamezit přehnanou snahu o dosažení výkonu za každou cenu. Důležitou motivací pro osoby se zdravotním postižením je začít sportovat a závodit z důvodu snahy překonání izolace, závislosti a nízké sebedůvěry, která je zapříčiněna jejich životním stylem. Pohyb, navazování nových přátelství nebo radost z nového kolektivu, to vše přispívá k tvorbě individuálního životního stylu a napomáhá tak k lepší integraci (plnohodnotnému návratu do společnosti a případně i ke sportu, kterému se jedinec věnoval i před vznikem vlastního postižení).³

V zemích západní Evropy a severní Ameriky tvoří osoby se zdravotním postižením zhruba 10 % populace, což znamená signifikantní část populace, která má nižší míru zapojení do pravidelných pohybových aktivit, nižší míru tělesné zdatnosti a mnohdy také nižší vnímanou kvalitu života.⁴

Pro základní vymezení a pochopení termínů, které běžně používáme pro osoby se zdravotním postižením/jinakostí, patří například pojmy:

- Porucha: je problém tělesných funkcí nebo struktur, jako je signifikantní odchylka nebo ztráta.
- Postižení: je určitá odchylka ve zdravotním stavu člověka, která jej omezuje v určité činnosti (pohyb, kvalita života, uplatnění ve společnosti).
- Disabilita: je omezení dané osoby, který je způsobeno přímo chorobou, traumatem nebo jinými zdravotními problémy, které vyžadují lékařskou péči, zajištěnou léčením jedince prostřednictvím odborníků (medicínské pojetí konstruktů). Naproti tomu sociálně vytvořený problém je spíše komplex sdužených podmínek, z nichž mnohé jsou vytvářeny společenským prostředím.

³ <http://www.apa.upol.cz/e-learningove-texty/apa-osob-s-tp>

⁴ Heller, J. (1996). *Fyziologie tělesné zátěže II*. Praha: Karolinum.

- Handicap: sociální znevýhodnění jedince v důsledku jeho postižení (tělesného, smyslového apod.).⁵

3.2 Klasifikace pro sport zdravotně postižených osob

Vrcholové soutěže zdravotně postižených sportovců se liší od soutěží pro "nepostižené" nejvíce vyšší náročností na organizaci a finance, potřeby asistenčních služeb, pomůcek a sportovními třídami tzv. klasifikacemi. Veřejnost vnímá klasifikační třídy většinou jako neznámé číslo, a tak v období paralympijských her se často vyskytují dotazy jak tuto třídu získat a co znamená. Trenéři sportovců se zdravotním postižením musí dokonale znát klasifikační třídy, aby mohli vést trénink odpovídajícím způsobem daného sportovce. Stejně jako trenéři, i samotní sportovci musí znát klasifikační třídy v jejich sportovním odvětví kvůli jejich sportovnímu očekávání a aby trénink mohl být adekvátní. Pro přihlížející a fanoušky je také dobré znát a vyznat se v klasifikacích daného sportu pro lepší porozumění soutěže či v problémových herních situacích.⁶

Klasifikace se po dlouhou dobu využívá také v závodění "nepostižených", a to ve sportech, kde je důležitá hmotnost sportovce (např. box, zápas, judo, vzpírání). Známé je také dělení dle věku či pohlaví. Ve sportu zdravotně postižených je ale klasifikace určována dle jiných kritérií, a to dle typu a velikosti daného zdravotního postižení nebo pohybovými dovednostmi sportovce. Velkým rozdílem je také to, že klasifikace u "nepostižených" sportovců se může vyskytovat jen v některých sportech, zatímco u sportovců s tělesným nebo zrakovým postižením se vyskytuje ve většině případech. U sluchově nebo mentálně postižených sportovců se určuje pouze minimální handicap (vstupní kritérium), které umožňuje sportovci soutěžit pod záštitou dané organizace. Klasifikace je součástí technických pravidel jednotlivých sportů a je prováděna v rámci velkých sportovních klání (2 - 3 dny před zahájením soutěží).⁷

Klasifikace u sportovců se zdravotním postižením je definována jako hodnotící systém, který se používá k rozdělení sportovců do tříd při různých sportovních aktivitách tak, aby jim poskytl srovnatelný výchozí bod pro trénink a soutěže, a tím zajistil "fair play". Slouží ke vhodnému zařazení do skupin tak, aby charakter i míra postižení byly závodní skupinou srovnatelné a postižení sportovce v dané soutěži nezvýhodňovalo. Cílem je tedy minimalizovat

⁵ Kudláček, M., & Ješina, O. (2013). *Integrovaná tělesná výchova, rekreace a sport*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci.

⁶ Kudláček, M. (2013). *Aplikované pohybové aktivity osob s tělesným postižením*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci.

⁷ Daňová, K., Čichoň, R., Švarcová, J., & Potměšil, J. (2008). *Klasifikace pro výkonnostní sport zdravotně postižených*. Praha: Karolinum.

vliv zdravotního postižení na výsledek sportovní soutěže. Ten je tedy závislý pouze na dovednostech, taktice, talentu či tréninku sportovce, nikoli na typu či velikosti zdravotního postižení, který by mohl závodníka znevýhodňovat. Správná klasifikace tedy umožňuje sportovcům soutěžit i přes různorodost jejich postižení na srovnatelné úrovni.⁸

Problémem u klasifikace zdravotního postižení jsou velké interindividuální rozdíly mezi sportovci s postižením. Je nemožné téměř každému sportovci zajistit stejné možnosti a podmínky. Může se stát, že v dané klasifikační třídě se najdou dva jedinci, z nichž každý je na opačném kraji rozsahu, a tudíž nastává lehký handicap. Znamená to, že klasifikace nebude nikdy dokonalá, jelikož nikdy nejsou dvě osoby úplně stejné (platí i pro nepostižené). Je to kontroverzní problematika, jelikož se vždy najde někdo, kdo se bude cítit znevýhodněn a bude si myslet, že má těžší postižení. Z toho vyplývá i neustálý vývoj klasifikace v daných odvětvích sportu u osob se zdravotním postižením. Správný a efektivní klasifikační systém by měl:

- umožňovat spravedlivou soutěž v duchu fair play,
- umožňovat každému sportovci s postižením soutěžit na mezinárodní úrovni,
- měřit pouze funkční omezení způsobená zdravotním postižením,
- být patřičně jednoduchý, aby mohl být použit v každé organizační zemi,
- být sportovně-specifický.⁹

Vlivy, které by neměly mít negativní efekt na správnou funkčnost systému:

- technika a sportovní dovednosti,
- genetická výbava a talent,
- fyzické rozměry sportovce (délka, šířka atd.),
- délka a efektivita tréninku,
- technické parametry použitých pomůcek (typ vozíků, handbiků atd).¹⁰

Klasifikace se ve sportu u osob se zdravotním postižením často upravuje, tudíž mezinárodní paralympijský výbor IPC (International Paralympic Committee) se stará o to, aby byly rozdíly mezi jednotlivými sportovci co nejmenší. Pro tuto problematiku vyvinul mezinárodní paralympijský výbor v roce 2003 "klasifikační strategii", ze které se vytvořil tzv. Klasifikační kodex (Classification Code). Tento kodex má za úkol vývoj klasifikace tak, aby se

⁸ Daďová, K., Čichoň, R., Švarcová, J., & Potměšil, J. (2008). *Klasifikace pro výkonnostní sport zdravotně postižených*. Praha: Karolinum.

⁹ Daďová, K., Čichoň, R., Švarcová, J., & Potměšil, J. (2008). *Klasifikace pro výkonnostní sport zdravotně postižených*. Praha: Karolinum.

¹⁰ Daďová, K., Čichoň, R., Švarcová, J., & Potměšil, J. (2008). *Klasifikace pro výkonnostní sport zdravotně postižených*. Praha: Karolinum.

přiblížila spolehlivému, důvěryhodnému a přesnému systému, který bude dostatečně transparentní a co nejvíce "fair play". Vychází od Světového antidopingového kodexu (World Anti-Doping Code). Stanovuje postupy získání jednotlivé třídy statusu závodníka, problematiku protestů, minimálních handicapů a dalších. Kodexem by se měly řídit všechny organizace, které vydávají jednotlivé sporty či jednotlivá postižení. Ne všechny sporty jsou ale řízeny výborem IPC. Jsou to například federace s jednotlivými typy postižení: CP-ISRA (Cerebralpalsy International Sport and Recreation Association), INAS-FID (International Sports Federation for persons with Intellectual Disability), IWAS (International Wheelchair and Amputee Sports Federation).¹¹

3.2.1 Klasifikace tělesného postižení

Pojem tělesné postižení je velmi široký. Lidé s tělesným postižením mají společný a charakterizující znak, kterým je celková nebo částečná porucha hybnosti. Tyto poruchy vznikají v důsledku postižení nervového, nosného či pohybového ústrojí. Poruchy hybnosti jsou buď zapříčiněny vrozenou nebo získanou vadou. Je to primárně přímé poškození pohybového aparátu (deformace, amputace) nebo postižení centrální či periferní nervové soustavy (dětské mozkové obrny, rozštěpy páteře a poruchy míchy). Sekundární poruchy hybnosti jsou zapříčiněny poruchami či nemocemi, které brání sportovci vykonávat plnohodnotný pohyb.¹²

Amputáři

Za sportovce s amputací se považuje ten, kterému chybí určitá část končetiny a chybí jim alespoň jeden hlavní kloub v postiženém místě: koleno, loket, zápěstí či kotník. Tyto aspekty charakterizují minimální postižení. V kategorii amputačů se rozeznává devět hlavních "medicínských" tříd značených od A1 po A9 dle postiženého místa (viz. Tabulka1, s. 17). Tyto třídy byly vytvořeny původně organizací ISOD (International Sports Federation of the Disabled), která byla založena roku 1964. Pokud není amputace jasně přiřaditelná, zařazuje se následně do nejbližší možné třídy ve vztahu k danému postižení. V potaz zařazování do jednotlivých skupin se nebere etiologie, tedy příčina postižení.¹³

¹¹ Daďová, K., Čichoň, R., Švarcová, J., & Potměšil, J. (2008). *Klasifikace pro výkonnostní sport zdravotně postižených*. Praha: Karolinum.

¹² Kudláček, M., & Ješina, O. (2013). *Integrovaná tělesná výchova, rekreace a sport*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci.

¹³ Kudláček, M. (2013). *Aplikované pohybové aktivity osob s tělesným postižením*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci.

Tabulka 1. **Medicínské třídy amputářů**¹⁴

Třída	Popis
A1	Oboustranná nadkolenní (2NK)
A2	Jednostranná nadkolenní (1NK)
A3	Oboustranná podkolenní (2PK)
A4	Jednostranná podkolenní (1PK)
A5	Oboustranná nadloketní (2NL)
A6	Jednostranná nadloketní (1NL)
A7	Oboustranná podloketní (2PL)
A8	Jednostranná podloketní (1PL)
A9	Kombinace amputací HK a DK

A1 až A3 soutěží většinou jako vozíčkáři, zbytek tříd od A4 do A9 jako stojící. Není to ovšem dogma, jihoafrický sprinter Oscar Pistorius zaběhl v roce 2007 světový rekord na 100m za čas 10,91 sekund s amputační třídou A3. Ve většině sportů se však klasifikace řídí funkčními schopnostmi jedince pro určitý sport, nikoli velikostí amputace.¹⁵

Obrázek 2. Oscar Pistorius. Zdroj: <http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/oscar-pistorius/12037785/Oscar-Pistorius-bail-hearing-decision-live.html>

¹⁴ Daňová, K., Čichoň, R., Švarcová, J., & Potměšil, J. (2008). *Klasifikace pro výkonnostní sport zdravotně postižených*. Praha: Karolinum, s. 28.

¹⁵ Daňová, K., Čichoň, R., Švarcová, J., & Potměšil, J. (2008). *Klasifikace pro výkonnostní sport zdravotně postižených*. Praha: Karolinum.

Vozíčkáři

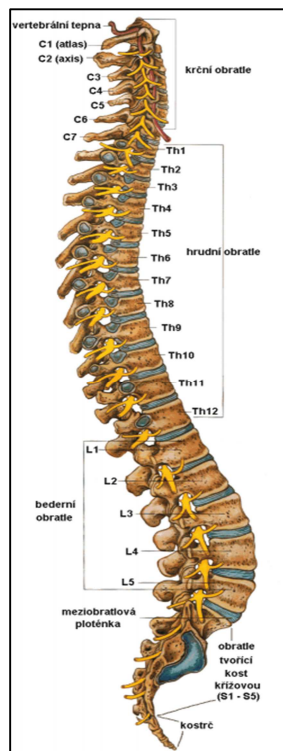
Jsou to sportovci s možnou ztrátou funkce dolních končetin - alespoň 10 % (měří se obě dolní končetiny za pomoci škály 0 - 5 na každé svalové skupině: extensory, flexory, adduktory a abduktory kyčle, plantární flexory a flexory a extensory kolene. V současné době jsou skupiny amputařů a vozíčkářů spojeny a řízeny pod hlavičkou IPC. Zisk 70 a méně bodů z 80 opravňuje závodníka v účasti na závodech. Organizace ISMWSF vytvořila tyto původní "medicínské" třídy: 1A, 1B, 1C, 2, 3, 4, 5, 6 (viz Tabulka 2, s. 18). Do tohoto systému nespadá určité onemocnění kloubů nebo využití různých podpurných či stabilizačních pomůcek (ortézy, popruhy, atd.).¹⁶

Tabulka 2. **Medicínské třídy u vozíčkářů**¹⁷

Třída	Popis
1A	Míšňí léze na úrovni C4-C6 s postižením všech 4 končetin, u tricepsu musí být síla menší než 3stupňová (0-3) dle svalového testu (= nefunkční triceps), žádná rovnováha v sedu.
1B	Míšňí léze na úrovni C7 s postižením všech 4 končetin, triceps dobrý až normální (4 až 5), slabá flexe a extenze zápěstí (0-3), žádná rovnováha v sedu.
1C	Míšňí léze na úrovni C8 s postižením všech 4 končetin, triceps a flexe a extenze zápěstí normální (4-5), poruchy jemné motoriky rukou (slabá funkce mm. interossei a lumbricales, dle testu 0-3), žádná rovnováha v sedu.
2	Míšňí léze na úrovni Th1-Th5 s postižením trupu a DK, nefunkční břišní svaly, žádná nebo slabá rovnováha trupu v sedu
3	Míšňí léze na úrovni Th6-Th10 s postižením břišních svalů a DK, dobré horní břišní svaly, nefunkční dolní břišní, nefunkční extensory dolní části trupu, slabá či méně dobrá rovnováha v sedu.
4	Míšňí léze na úrovni Th10-L2 , quadriceps 0-2 dle svalového testu, dobré extensory trupu a břišní svaly, částečně funkční flexory a abduktory kyčle, omezená funkce gluteu, méně dobrá až dobrá rovnováha v sedu, body: 1-20 traumatické, 1-15 polio.
5	Míšňí léze pod L2 , quadriceps dle svalového testu 3-5, dobrá až normální rovnováha v sedu, dobré břišní svaly, test DK: traumatické 21-40 bodů, netraumatické 16-35 bodů.
6	Míšňí léze pod L2 , porucha 1 DK či mírná porucha obou, test DK: traumatické 41-60 bodů, netraumatické (polio) 36-50 bodů. Jedná se o subdivizi třídy 5 pro plavání.

¹⁶ Dařová, K., Čichoň, R., Švarcová, J., & Potměšil, J. (2008). *Klasifikace pro výkonnostní sport zdravotně postižených*. Praha: Karolinum.

¹⁷ Dařová, K., Čichoň, R., Švarcová, J., & Potměšil, J. (2008). *Klasifikace pro výkonnostní sport zdravotně postižených*. Praha: Karolinum, s. 29.

Obrázek 3. Rozdělení páteře. Zdroj:http://media1.webgarden.cz/images/media1:51057c35d164a.png/spine_big.gif

Spastici

Jde o skupinu sportovců s neprogresivním postižením mozku. Mají proměnlivé problémy s hybností a polohou těla (jedná se o druh postižení částí mozku, které mají na starost funkčnost reflexů a koordinaci pohybu). Nejčastějšími závodníky v této skupině jsou sportovci s postižením DMO (dětské mozkové obrny), dále sportovci s cévní mozkovou příhodou nebo závodníci po úrazu hlavy. V poslední době se tato skupina označuje jako CPH (centrální porucha hybnosti). Jedná se o skupinu s nervosvalovými patologickými stavy, které jsou zapříčiněny v důsledku postižení určitých částí mozku.¹⁸

Organizace CP-ISRA se stará o chod všech soutěží a pravidel klasifikace. Přes polovinu těchto závodníků (více než 61 %) má spastické postižení, cca 17 % trpí atetózou a 10 % spadá pod jiné postižení. Často se také vyskytují kombinace těchto různých poruch. V této skupině je velice těžké přiřadit sportujícímu třídu postižení, jelikož se zde vyskytují i přidružená postižení jako jsou například: poruchy zraku, sluchu či řeči, mentální retardace nebo epilepsie. Navíc je zde problém s výskytem záchvatových stavů. Jedinci s tímto postižením se nemohou poté účastnit oficiálních závodů pod hlavičkou CP-ISRA. Účastnit se mohou pouze v případě, že je

¹⁸ Daňová, K., Čichoň, R., Švarcová, J., & Potměšil, J. (2008). *Klasifikace pro výkonnostní sport zdravotně postižených*. Praha: Karolinum.

jejich stav kontrolovatelný. Dále se nemohou účastnit závodů jedinci s diagnózou spina bifida nebo s diagnózou bez pohybové dysfunkce. Při hodnocení těchto sportovců je důležité dbát na spasticitu, mimovolné pohyby, poruchy jemné motoriky, rychlost pohybu či komplexní hybnost.¹⁹

Skupina spastiků byla rozčleněna do 8 hlavních skupin od CP1 až CP8 podle organizace CP-ISRA (viz Tabulka 3, s. 21 a Tabulka 4, s. 22), ze kterých první čtyři jsou odkázáni na vozíček a pátá až osmá třída je pro chodící sportovce. Další podmínkou pro účast na mezinárodních soutěžích je věk - sportovci musí být starší 15 let. Existují však výjimky v dostupnosti sportu ve všech klasifikačních třídách. Jsou to sporty jako plavání, atletické soutěže nebo jezdeckví. Navíc závodníci klasifikační třídy CP1 mohou soutěžit v boccie. Pro CP2 jsou přístupné bowls (kuželky hrané na travnaté ploše), lukostřelba, cyklistika a atletika na dráze. Naopak zakázané je pro skupinu chodících (CP5 - CP8) soutěžit v boccie. Tým klasifikátorů musí nejprve v klasifikačním šetření rozřadit dané účastníky do tříd vozíčkářů (CP1 - CP4) nebo do třídy chodících (CP5 - CP8). Tomuto průběhu se říká optická klasifikace dle funkčního profilu. Po ohodnocení spasticity a pohybu následuje funkční sportovně-specificky zaměřené hodnocení:

- Způsob pohánění kol, běh a chůze za různého tempa, rovnováha a její vliv na synchronizaci končetin, hlavy a trupu, vliv tempa na ovládání vozíku či těla.
- Testy DK, trupu, a HK: Rozsah pohybu (DK a HK) - omezení (aktivní/pasivní), jeho vliv na výkon a rovnováhu. Kontrola trupu (flexe a rotace). Aktivní flexe (sehnout se), dotknout se špiček, vrátit se do původní vzpřímené polohy. Pohyblivost trupu sportovce, rovnováha a rotace při odhazování. Pohyby paže při pohánění vozíku, ruka - statický stisk/úchop a uvolnění, i při odhodu. Konkrétní techniky vzhledem ke zvolenému sportu.²⁰

Dále při rozdělování sportovců do skupin musí klasifikátoři znát všechny důležité informace o aktuálním zdravotním stavu sportovce. Všechny léky, které závodník užívá a které by mohly ovlivňovat jeho zdravotní stav.²¹

¹⁹ Kudláček, M., & Ješina, O. (2013). *Integrovaná tělesná výchova, rekreace a sport*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci.

²⁰ Daďová, K., Čichoň, R., Švarcová, J., & Potměšil, J. (2008). *Klasifikace pro výkonnostní sport zdravotně postižených*. Praha: Karolinum.

²¹ Daďová, K., Čichoň, R., Švarcová, J., & Potměšil, J. (2008). *Klasifikace pro výkonnostní sport zdravotně postižených*. Praha: Karolinum.

Tabulka 3. Třídy spastiků (CP 1 - CP 6) dle CP - ISRA²²

Třída	Popis
CP 1	Kvadruplegik (tetraplegik) = těžké postižení všech 4 končetin. Silná spasticita (4 až 3+) s nebo bez atetózy nebo s chabým funkčním rozsahem pohybu a chabou funkční silou všech končetin a trupu nebo těžká atetóza s nebo bez spasticity s chabou funkční silou a kontrolou končetin chrupu. Při pohybu je závislý na elektrickém vozíku nebo asistenci, není schopen funkčně pohánět vozík. DK jsou považovány za nefunkční ve vztahu k jakémukoli sportu. Na HK je těžké omezení funkční hybnosti. Může se vyskytovat opozice palce a jednoho prstu, což umožňuje úchop - např. pytlíku.
CP 2	Kvadruplegik (tetraplegik) = těžké až střední postižení všech 4 končetin. Střední stupeň spasticity (3+ až 3) s nebo bez atetózy. Silná atetóza nebo tetraplegie s větší funkčností méně postižené strany. Chabá funkční síla všech končetin a trupu. Statická kontrola trupu může být dobrá, dynamická je však chabá (problém s návratem do vzpřímené polohy). Jedinec je schopen pomalu pohánět vozík po rovině a do mírného kopce, někdy je schopen i chůze s asistencí na velmi krátkou vzdálenost. Může manipulovat a házet s míčem, ale projevuje se slabý úchop a vypuštění. Někdy má podtřídu "dolní" a "horní" dle lepší funkčnosti dolních nebo horních končetin - zejména se používá v rámci traťových disciplín.
CP 3	Kvadruplegik (tetraplegik) až těžký hemiplegik = střední postižení 4 nebo 3 končetin nebo těžké postižení poloviny těla. Na DK spasticita 4 až 3, kontrola trupu je dobrá, ale dopředný pohyb může být omezen napětím extenzorů. Je schopen několika kroků s pomůckou, ale funkční chůze chybí. Používá vozík, je schopen ho pohánět nezávisle. Má téměř úplnou funkční sílu v dominantní HK, normálně uchopí kulaté předměty, ale vypouští je pomalu, a má omezenou extenzi při dotažení švihu.
CP 4	Diplegik = střední až těžké postižení, zejména DK. Dobrá funkční síla s velmi lehkým omezením nebo problémy v kontrole u HK a trupu. Střední až těžké postižení obou DK se spasticitou 4 až 3. Pomůcky pro chůzi používá na větší vzdálenost, pro sporty většinou užívá vozík. Ve většině sportů je vidět normální úchop, normální dotažení je zřetelné při pohánění vozíku nebo házení.
CP 5	Diplegik = symetrické nebo asymetrické střední postižení. Posun těžiště může vést ke ztrátě rovnováhy. Střední až těžká spasticita buď obou DK nebo jedné strany strany těla. Zde může být i triplegik (postižení tří končetin). Dobrá funkční síla, dobrá rovnováha při použití pomůcek. K chůzi potřebuje pomocné prostředky, ale nikoli nezbytně pro stoj či házení. Minimální problémy s kontrolou HK, normální opozice a úchop u dominantní ruky ve všech sportech.
CP 6	Sportovec s atetózou nebo ataxií = střední postižení. Všechny končetiny mají obvykle funkční postižení, jsou problémy s rovnováhou a koordinací. Nejvíce převládá atetóza. Úchop a uvolnění může být významně omezeno atetózou i spasticitou. Sportovci této třídy mají obvykle větší potíže s ovládním HK než sportovci třídy CP5 (mohou mít potíže s výbušným pohybem ve vrhačských disciplínách), ale mají většinou lepší funkci DK, zejména při běhu.

²² Daďová, K., Čichoň, R., Švarcová, J., & Potměšil, J. (2008). *Klasifikace pro výkonnostní sport zdravotně postižených*. Praha: Karolinum, s. 32.

Tabulka 4. **Třídy spastiků (CP 7 - CP 8) dle CP - ISRA**²³

Třída	Popis
CP 7	Hemiplegik = střední až minimální postižení poloviny těla. Dobrá funkční schopnost dominantní (nepostižené) poloviny těla. Střední spasticita (2 - 3) na polovinu těla. Sportovec chodí či běhá bez pomůcek, ale s viditelnou asymetrií. Může být zřetelné zkrácení Achillovy šlachy ve stoje. Minimální problémy s úchopem a uvolněním na dominantní ruce.
CP 8	Minimální postižení - diplegici a hemiplegici s lehkou spasticitou (1 - 2), monoplegici (postižení 1 končetiny) a sportovci s lehkou atetózou či ataxií. Dobrá rovnováha i rozsah pohybu, ale mohou se vyskytovat koordinační problémy (většinou na HK). Jsou schopni běhat a skákat bez pomůcek. Chůze či běh s minimální či žádnou asymetrií. Mírná ztráta koordinace na 1 DK nebo minimální zkrácení Achillovy šlachy.

Ostatní

V této skupině zdravotního postižení (francouzským názvem Les Autres) se řadí sportovci s poruchami lokomoce, kteří nepatří pod jiné výše uvedené skupiny. Velký problém však může nastat, když postižení z diagnóz uvedených výše bude zdravotně závadné při daném pohybu v různých sportech. V klasifikaci se hodnotí počet postižených končetin a míra jejich postižení. Často se hodnotí rozsah pohybu u postižených. Tato skupina se řadí do tříd pojmenovaných od L1 až L6.²⁴

Tabulka 5. **Medicínské třídy u ostatních tělesných postižení**²⁵

Třída	Popis
L 1	Těžké postižení všech 4 končetin , např. těžká roztroušená skleróza, svalová dystrofie, juvenilní revmatoidní artritida s kontrakturami atd.
L 2	Těžké postižení 3 nebo 4 končetin s menším omezením než předchozí třída, např. těžká hemiplegie, méně těžká roztroušená skleróza, paralýza jedné končetiny a zároveň deformity na 2 končetinách atd.
L 3	Limitovaná funkce alespoň 2 končetin , např. hemiparéza, tuhost kyčle a kolene na jedné straně spolu s deformací HK.
L 4	Limitovaná funkce 2 a více končetin , ale na nižší úrovni než předchozí třída, např. kontraktury nebo ankylózy, artrodézy kloubů na jedné straně a s limitovanou funkcí druhé atd.
L 5	Limitovaná funkce alespoň 1 končetiny nebo srovnatelné postižení, např. parézy, či kontraktury či ankylózy 1 HK/DK, kyfoskolióza atd.
L 6	Mírné omezení funkce , např. artritida, osteoporóza, ankylóza kolene atd.

²³ Daňová, K., Čichoň, R., Švarcová, J., & Potměšil, J. (2008). *Klasifikace pro výkonnostní sport zdravotně postižených*. Praha: Karolinum, s. 32.

²⁴ Daňová, K., Čichoň, R., Švarcová, J., & Potměšil, J. (2008). *Klasifikace pro výkonnostní sport zdravotně postižených*. Praha: Karolinum.

²⁵ Daňová, K., Čichoň, R., Švarcová, J., & Potměšil, J. (2008). *Klasifikace pro výkonnostní sport zdravotně postižených*. Praha: Karolinum, s. 33.

3.2.2 Klasifikace zrakového postižení

Sportovce se zrakovým postižením vede Mezinárodní sportovní asociace pro nevidomé IBSA (International Blind Sport Association), která byla založena roku 1981. Způsobilost vykonávat klasifikaci pro tyto sportovce by měl certifikovaný lékař - optometrista nebo oftalmolog.²⁶

Postižení se sportovcům vždy měří na jejich lepším oku a v nejlepších podmínkách (pomocí zlepšení zraku brýlemi či čočkami). Sportovci se zrakovým postižením se dělí do tří "medicínských" skupin od B1 do B3 (od částečného postižení - slabozrakosti až po úplnou slepotu). Charakterizuje je zraková ostrost, ztráta světlocitu a omezení zorného pole. Zraková ostrost vyjadřuje schopnost vizuální diferenciacce a hodnotí se vidění na blízko a na dálku. Zraková ostrost 2/60 vysvětluje, že závodník vidí na dva metry to, co zdravý jedinec z šedesáti metrů.²⁷

Tabulka 6. Medicínské třídy u zrakově postižených²⁸

Třída	Popis
B1	Nevidomý - bez světlocitu obou očí až po světlocit, ale neschopnost rozeznat tvar ruky z jakékoli vzdálenosti nebo jakéhokoli směru.
B2	Osoba se zbytky zraku - od schopnosti rozeznat tvar ruky až po zrakovou ostrost 2/60 nebo zorné pole menší než 5 stupňů.
B3	Slabozraký - od zrakové ostrosti nad 2/60 až po zrakovou ostrost 6/60 nebo zorné pole větší než 5 stupňů a menší než 20 stupňů.

3.2.3 Klasifikace sluchového postižení

Sportovci se sluchovým postižením, které může být buď vrozené nebo získané, závodí v jediné společné kategorii, která je specifikována minimální ztrátou sluchu 55 dB na jejich lepším uchu. Je tedy nezbytně nutné pro klasifikaci se dostat na tuto hranici a poté už nezáleží na tom, jak je velikost ztráty sluchu velká. Klasifikace se provádí za pomoci pouštění hlasitosti 130 dB do sluchátek sportovců. Měření se kontroluje třikrát po sobě na frekvencích 500, 1000 a 2000 Hz. Měření reaguje zvednutím ruky na postřehnutý signál. Po ukončení měření se hodnoty sečtou, vydělí třemi z čehož vzejde výsledek pro každé ucho zvlášť. Před každými závody na vrcholné úrovni se provádí pro sportovce nové měření, jelikož může v mezizávodním období dojít ke změně naměřených hodnot. Měření je chráněno před možnými podvody

²⁶ Kudláček, M., & Ješina, O. (2013). *Integrovaná tělesná výchova, rekreace a sport*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci.

²⁷ Daďová, K., Čichoň, R., Švarcová, J., & Potměšil, J. (2008). *Klasifikace pro výkonnostní sport zdravotně postižených*. Praha: Karolinum.

²⁸ Daďová, K., Čichoň, R., Švarcová, J., & Potměšil, J. (2008). *Klasifikace pro výkonnostní sport zdravotně postižených*. Praha: Karolinum, s. 34.

flexním testem, tedy testem kdy je sportovci kromě audiometrického testu aplikován do ucha přístroj, který rozpozná spontánní reakce malého svalu v uchu.²⁹

O neslyšící závodníky se stará Mezinárodní výbor pro sport neslyšících ICSD (International Committee of Sports for the Deaf). Hry, na kterých startují tito závodníci, se nazývají Deaflympijské, které jsou zcela odděleny od her paralympijských. Při těchto soutěžích je závodníkům zcela zakázáno nosit naslouchadla či jiné pomocné přístroje sluchu.³⁰

3.2.4 Sportovci s postižením intelektu

V klasifikaci u těchto závodníků záleží na tom, která organizace pořádá danou soutěž. Jedná se o organizace Inas (Mezinárodní sportovní federace pro osoby s intelektovým postižením) nebo SOI (Světové hnutí speciálních olympiád). Sportovci, kteří se účastní těchto soutěží, jsou z důvodu mentálního handicapu vázáni na podporu ve vzdělání a sociálních situacích.³¹

Soutěže pořádané Inas vyžadují pro účast následná kritéria - IQ nižší než 70, omezení ve dvou a více adaptačních dovednostech (jako jsou např. sebeobsluha, praktické znalosti, sociální a společenské chování, život v komunitě, zdraví a bezpečnost či komunikace). Na druhotné postižení se nebere ohled. Soutěže se řídí otevřenou strukturou klasifikace závodníků. U SO (Special Olympics) musí mít všichni závodníci diagnózu mentální retardace (IQ je menší než 75 a dolní hranice není určena, do soutěže se mohou zapojit i jedinci s nejtěžší formou postižení). Nejsou stanoveny výkonnostní limity, nikdo ze sportovců nemůže být z her vyřazen. Základem a ideou SO je nabídnout sportovcům akceptování rovnosti a respektu. U těchto olympiád jsou sportovci klasifikováni ze stávajících úspěchů a systémem pozorování "divizi" nejvýše po osmi lidech tak, aby soutěž byla co nejsmysluplnější. V potaz se berou dovednosti, věk a pohlaví. Věkový limit je od osmi let a řadí se do následujících kategorií:

Individuální sporty: 8 - 11 let, 12 - 15 let, 16 - 21 let, 22 - 29 let, více než 30 let

Kolektivní sporty: méně než 15 let, 16 - 21 let, více než 22 let³²

²⁹ Daďová, K., Čichoň, R., Švarcová, J., & Potměšil, J. (2008). *Klasifikace pro výkonnostní sport zdravotně postižených*. Praha: Karolinum, s. 35.

³⁰ Janečka, Z. (2012). *Vybrané kapitoly ze sportu osob se zdravotním postižením*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, s. 91.

³¹ Válková, H. (1998). *Speciální olympiády*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci.

³² Daďová, K., Čichoň, R., Švarcová, J., & Potměšil, J. (2008). *Klasifikace pro výkonnostní sport zdravotně postižených*. Praha: Karolinum, s. 37.

4 Historie sportu osob se zdravotním postižením

Historie sportu zdravotně postižených je poměrně krátká, první sportovní klub pro sportovce se sluchovým postižením byl založen roku 1888 v Berlíně. Mezinárodní organizace neslyšících byla vytvořena o několik let později a to až roku 1924. Vyskytovaly se však případy, kdy sportovci se zdravotním postižením soutěžili společně se zdravými sportovci, jednalo se však o výjimečné případy (např. americký kladivář s atrofovanou levou paží Harold Connoly (viz *Obrázek 1*, s. 13) nebo maďarský jednoruký střelec Karoly Takácz).³³

Sport zdravotně postižených se nejvíce rozvíjí po druhé světové válce, kdy se v USA a zejména ve Velké Británii začínají zakládat rehabilitačně-sportovní centra a organizace pro válečné invalidy, ale i další zdravotně postižené osoby. Ze začátku byl sport pro osoby se zdravotním postižením určen jen jako součást komplexní rehabilitace, později v souladu s širší koncepcí zdraví se počítalo i se sociálně-psychologickými aspekty ve spojení s moderním pojetím společnosti. Hlavním průkopníkem těchto center byl neurochirurg Ludwig Guttman. Narodil se roku 1899 v Německu a vyrůstal s dalšími třemi sourozenci. Ve věku 18 let dělal dobrovolníka v místní nemocnici, která se starala o horníky po úrazech zapříčiněných v dolech. Právě tato zkušenost v něm zanechala hluboké pocity, které vedly k jeho pomoci pro postižené osoby. V dubnu 1918 začal studovat medicínu na univerzitě ve Varšavě, kterou úspěšně dokončil a začal kariéru pediatra. Posléze se začal více věnovat oborům neurochirurgie a neurologie, které měly zásadní vliv v jeho životě. Roku 1939 se Ludwig Guttmann přestěhoval se svou rodinou do Anglie. Usadil se v Oxfordu a začal plánovat své výzkumné projekty, které vedly k vytvoření jeho kariéry ve Stoke Mandeville. Roku 1944 byl jmenován britskou vládou ředitelem na klinice ve Stoke Mandeville, kde se pacienti léčili s poraněním páteře. Věřil, že sport je nejlepší způsob léčby pro tyto pacienty, především pro zraněné vojáky. Budoval jim tak fyzickou sílu a sebeúctu. V červenci roku 1948 zorganizoval první Stoke Mandevillské hry pro osoby se zdravotním postižením. Všechna jeho snažení přivést sport pro osoby se zdravotním postižením na rovnocennou úroveň se sporty pro zdravé sportovce se mu povedla roku 1960, kdy se uspořádaly první paralympijské hry v Itálii. Paralympijské hry se konají jednou za čtyři roky, vždy dva až tři týdny po skončení olympiády. V roce 1976 vznikly i první zimní paralympijské hry, které se uskutečnily v Örnköldsviku ve Švédsku. Od té doby se paralympijských her účastní nejen vozíčkáři, ale i sportovci s různými druhy amputací nebo se zrakovým postižením.³⁴

³³ Kudláček, M. (2013). *Aplikované pohybové aktivity osob s tělesným postižením*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci.

³⁴ <http://paralympics.org.uk/games/ludwig-guttmann>

Obrázek 4. sir Ludwig Guttmann. Zdroj: <http://paralympics.org.uk/games/ludwig-guttmann>

Sport pro osoby se zdravotním postižením byl ze začátku organizován několika samostatnými mezinárodními organizacemi, které se staraly jednotlivě o daný druh zdravotního postižení. Každá z těchto organizací měla vlastní pravidla pro seskupení různých kategorií podle stupně zdravotního postižení. Pro nevidomé a slabozraké to byla organizace IBSA (International Blind Sports Association), pro osoby s poraněnou míchou, tj. paraplegiky a kvadruplegiky ISMWSF (International Stoke Mandeville Wheelchair Sports Federation) nebo ISMGF (International Stoke Mandeville Wheelchair Game Federation), pro osoby s dětskou mozkovou obrnou CP-ISRA (Cerebral Palsy International Sports Rehabilitation Association) a ISOD (International Sports Organizations for the Disabled) a ostatní.³⁵

³⁵ Kudláček, M. (2013). *Aplikované pohybové aktivity osob s tělesným postižením*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci.

4.1 Historie vzniku vrcholných organizací a výborů

4.1.1 Organizace sportu osob s tělesným postižením

Organizovaný sport pro osoby s tělesným postižením se začal rozvíjet v 50. letech minulého století. První informace byly zaznamenány v rehabilitačních ústavech pro osoby s míšňí lézí (Stoke Mandeville, Kladruby). Roku 1960 vznikla Mezinárodní sportovní organizace pro postižené (International Sport Organisation for the Disabled), která zastřešovala sportovce s amputacemi, zrakovým postižením a poraněním míchy. Poté roku 1968 byla založena Mezinárodní organizace pro cerebrální parézu, která měla podnět ke vzniku organizace CP - ISRA. Ta měla za úkol přivést ke sportu co nejvíce osob s dětskou mozkovou obrnou. Závodníci s centrálními poruchami hybnosti byly aktivně přivedeni do paralympijských her roku 1980.³⁶

Z důvodů celkové profilace a koordinace v jednotlivých sportovních organizacích byl roku 1982 vytvořen Mezinárodní koordinační výbor ICC (International Coordination Committee). Ten měl za úkol především organizovat paralympijské hry a zastupovat výše zmíněné organizace sportovců s postižením. Roku 1989 byl založen Mezinárodní paralympijský výbor IPC (International Paralympic Committee), který byl ustanoven jako demokratická organizace. V současnosti je zodpovědný za pořádání paralympijských her, rozvoj a propagaci.³⁷

4.1.2 Mezinárodní federace sportů vozíčkářů ve Stoke Mandevill

ISMWSF (International Stoke Mandeville Wheelchair Sports Federation) je prvotní organizací starající se o osoby s tělesným postižením. ISMWSF byla založena roku 1952 sirem Ludwigem Guttmannem. Na jejím vzniku měly příčinu Stoke-Mandevillské hry, které se uskutečnily roku 1948. Tyto hry byly určeny pro vozíčkáře, které se uskutečnily ve Velké Británii 29. července. Her se zúčastnilo 16 sportovců zejména z Britských ostrovů. Hry byly určeny pro válečné veterány a civilisty, kteří byli zraněni během války a byli poznamenáni trvalými následky (především amputace). Už roku 1944 sir Ludwig Guttman byl pověřen britskou vládou a otevřel centrum pro osoby s poraněním páteře ve Stoke Mandeville, které bylo určeno k rehabilitování postižených osob. Postupem času se však z rehabilitačního sportu stal rekreační sport a poté vznikly i první sportovní soutěže. Sport byl natolik oblíbený, že v

³⁶ Kudláček, M. (2013). *Aplikované pohybové aktivity osob s tělesným postižením*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci.

³⁷ Janečka, Z. (2012). *Vybrané kapitoly ze sportu osob se zdravotním postižením*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci.

roce 1952 se konaly první mezinárodní hry vozíčkářů, na které se přihlásilo přes 130 sportovců s ortopedickými vozíky. Sir Guttmann měl obrovský sen rozvíjet sport pro osoby s tělesným postižením na všech úrovních a vytvořit ucelený systém soutěží, který by byl ekvivalentem olympijských her. Tento sen se uskutečnil roku 1960, kdy dva měsíce po ukončení letní olympiády v Římě byly zahájeny mezinárodní hry (International Stoke Mandeville Games), které později dostaly název paralympiády.³⁸

Obrázek 5. StokeMandevillské hry 1952. Zdroj: <http://www.iwasf.com/iwasf/index.cfm/aboutiwas111/history/ismwsf-history/>

V roce 1972, Mezinárodní StokeMandevillská herní federace (ISMGF) byla oprávněna řídit a koordinovat všechny národní organizace na hrách spadajících pod její záštitu. Utvořila logo ze tří do sebe propletených kol, jako odraz přátelství, jednoty a "fair play". Federace od svého vzniku podporovala významně vývoj klasifikačních systémů a jejich průběžné zdokonalování. Dalším důležitým aspektem bylo poskytování vzdělávacího fóra pro organizační výbory a jejich pracovníky při paralympijských či regionálních soutěžích. Poskytovala plány na vytvoření předpisů, systémů či plánů k správnému průběhu při vrcholných soutěžích. ISMWSF pomáhala při vytváření a podpoře silného a vlivného orgánu určeného k prosazování identity paralympijských her a ISMWSF svou snahou přispěla i k vytvoření IPC. Většina lidí z IPC ve výkonném výboru se naučili své řemeslo v ISMWSF a nadále se učí z jejich terminologie. ISMWSF jako taková, zaniká roku 2004, kdy se sloučila s organizací ISOD (International Sport Organisation for the Disabled) a vznikla jedna organizace pod sjednocujícím názvem IWAS (International Wheelchair and Amputee Sports Federation).³⁹

³⁸ Janečka, Z. (2012). *Vybrané kapitoly ze sportu osob se zdravotním postižením*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci.

³⁹ <http://www.iwasf.com/iwasf/index.cfm/about-iwas1/history/ismwsf-history/>

4.1.3 Mezinárodní sportovní organizace pro zdravotně postižené

ISOD (International Sport Organization for the Disabled) vzniká roku 1964, kdy při zahajovacím zasedání byla schválena ústava pro oprávněnost vykonávat aktivitu sportu pro osoby se zdravotním postižením. Ústava byla přijata zakládajícími členskými národními organizacemi (Austrálie, Belgie, Finsko, Francie, Německo, Itálie, Lucembursko, Nizozemsko, Norsko, Polsko, Švýcarsko a Spojené království). Díky vzniku organizace ISOD mohou vystupovat poprvé v roce 1978 na paralympijských hrách v Torontu sportovci s tělesným postižením. První myšlenka založit organizaci ISOD pochází z roku 1960, kdy Světová federace veteránů, mezinárodní pracovní skupina starající se o invalidy, nastavila plán, který měl studovat problematiku sportu pro osoby s tělesným postižením. Tento plán se tedy povedl o čtyři roky později a zajišťoval účast sportovců, kteří nemohli soutěžit pod hlavičkou ISMWSF, tedy lidé s amputacemi, zrakově postižení, sportovci s DMO a paraplegici. ISOD zahájila svoji kariéru pod velkou výzvou. Ze začátku to byl pomalý a velice bolestivý proces budovat ISOD, jelikož bylo obtížné sjednotit všechny členské organizace. Sir Ludwig Guttmann (prezident ISOD 1968 - 1979) využil své zkušenosti z předešlých let, kdy vytvořil ISMWSF a také dal dohromady sekretariát z lidí, kteří se angažovali ve vybudování ISMWSF a vytvořil tak kvalitní zázemí této organizace.⁴⁰

ISOD se zapojila do programu letních paralympijských her v roce 1976 v kanadském Torontu, které se konaly pod záštitou ISMGF. Tento společný podnik se ukázal velmi úspěšný a vydláždil cestu pro spolupráci mezinárodních organizací a pro budování paralympijských her. Dále velkým úspěchem bylo zavedení zimních paralympijských her pro osoby s amputacemi a nevidomé roku 1976 ve Švédsku. ISOD pro vytvořené pracovní skupiny zvažovala a formulovala pravidla a aktivně vytvářela inovace v daných sportovních disciplínách. Koncem 70. let vytvořila klasifikaci a pravidla pro skupinu "Les Autres". Od poloviny 70. let do poloviny 80. let se aktivně scházely a spolupracovaly organizace ISOD s ISMWSF a vytvářely vzor pro plynulý chod paralympijských her do roku 1984. Rok 1980 byl poslední, kdy pod hlavičkou ISOD soutěžili sportovci s cerebrální parézou a nevidomí na paralympijských hrách v Arnhem v Nizozemí. Tyto druhy postižení si následně přebraly organizace CP-ISRA a IBSA, které se ukázaly jako nezávislé od roku 1981. Organizace ISOD si nadále ponechává odpovědnost za sportovce s amputacemi a pro sportovce "Les Autres". Zajišťuje pro tyto sportovce odborné lékařské poradenství a technické zázemí. ISOD také zaměřila svoji pozornost na vývoj nových a stávajících sportů jako je badminton nebo fotbal. Jako zakládající člen IPC (International Paralympic Committee)

⁴⁰ Janečka, Z. (2012). *Vybrané kapitoly ze sportu osob se zdravotním postižením*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci.

udržuje aktivní roli na výkonné a technické úrovni v paralympijském hnutí jménem své sportovní komunity.⁴¹

Klíčové úspěchy organizace ISOD:

- stanovení pravidel a klasifikací pro sportovce s amputacemi, nevidomé, "Les Autres" a pro sportovce s cerebrální parézou v širokém spektru sportů,
- propagování podpory národní jednoty pro osoby se zdravotním postižením a vytvoření podmínek pro vnitrostátní zastřešující organizace,
- zřízení společného sponzorování paralympijských her s ISMWSF,
- zřízení nezávislých mezinárodních sportovních organizací CP - ISRA, IBSA a INAS-FMH,
- založení zimních paralympijských her,
- iniciování studijních skupin a fór pro výbory ICC (1988 - 1993) a jeho nástupci IPC a správu paralympijských her.⁴²

4.1.4 Mezinárodní koordinační výbor a Mezinárodní paralympijský výbor

Roku 1982 vzniká ICC (International Coordination Committee) na základě potřeby koordinace mezinárodních organizací se vzájemnou spoluprací pro sport tělesně postižených. Mezinárodní koordinační výbor byl původně složen ze čtyř prezidentů organizací CP - ISRA, IBSA, ISMGF a ISOD. CISS (Mezinárodní výbor sportu pro neslyšící) a INAS - FID (Mezinárodní sportovní federace pro osoby s postižením intelektu) nastoupily až v roce 1986, ale osoby s postižením sluchu přesto trvali na založení své vlastní organizace. Nicméně členské národy požadovaly více národního a regionálního zastoupení v organizaci. Hlavním posláním ICC bylo organizovat paralympijské hry a zastupovat výše zmíněné organizace pro sportovce s postižením při zasedání s MOV (Mezinárodní olympijský výbor).⁴³

Roku 1987 zástupci sportovních organizací pro postižené svolali valnou hromadu a po sérii dlouhotrvajících debat dne 22. září roku 1989 založili IPC (Mezinárodní olympijský výbor). Slovo "paralympijský" pochází z řecké předložky "para" (vedle nebo po boku) a slova "Olympic". Paralympics jsou paralelní hry na olympijských hrách a ukazují, jak tyto dvě činnosti existují bok po boku. Mezinárodní olympijský výbor byl založen se statutem mezinárodní

⁴¹ <https://www.paralympic.org/the-ipc/history-of-the-movement>

⁴² <http://www.iwasf.com/iwasf/index.cfm/about-iwas1/history/isod-history/>

⁴³ <http://www.apa.upol.cz/e-learningove-texty/apa-osob-s-tp>

neziskové organizace v německém Düsseldorfu. MOV je vrcholný orgán paralympijského hnutí. IPC byl také založen jako demokratická organizace a měl na starosti tyto cíle:

- pomáhat s přípravou paralympiád,
- koordinovat regionální mistrovství a MS (mistrovství světa),
- úzce spolupracovat s Mezinárodním olympijským výborem,
- plánovat časy a místa konání mezinárodních sportovních soutěží,
- vytvářet klasifikace sportovců s postižením a jejich integrace do běžných sportovních soutěží,
- vytvářet a podporovat rehabilitační a vzdělávací programy, výzkum a propagaci.⁴⁴

IPC je tedy globální a řídicí orgán paralympijského hnutí. Jeho cílem je především organizovat letní a zimní paralympijské hry, zároveň působí jako mezinárodní federace pro devět sportů. Dohlíží také na koordinaci MS a ostatních soutěží. V současné době IPC sdružuje 200 členů a zaměstnává přes 70 lidí z více než 20 zemí. Prezidentem IPC je sir Philip Craven. Jeho cílem je přivést co nejvíce lidí s postižením k aktivnímu sportování nebo až na vrcholnou úroveň sportu. Povoluje a vytváří podmínky pro posílení výkonů sportovců a pomáhá jim dosáhnout co nejlepších výsledků.⁴⁵

Hesla IPC:

- Odvaha - para-atleti prostřednictvím jejich vystoupení chtějí předvést celému světu čeho lze dosáhnout i přes jejich postižení.
- Odhodlanost - para-sportovci mají jedinečnou sílu charakteru, která kombinuje duševní houževnatost, fyzické schopnosti a vynikající obratnost při vytváření sportovních výkonů, při kterých pokořují své hranice možností.
- Inspirace - para-sportovci maximalizují své schopnosti, a tím posilují účast ostatních lidí.
- Rovnost - prostřednictvím sportu se para-atleti lépe začleňují do sociální společnosti. Svými výkony přesvědčují osoby bez postižení o jejich rovnosti v běžném životě.⁴⁶

⁴⁴ <https://www.paralympic.org/the-ipc/history-of-the-movement>

⁴⁵ <http://www.paralympic.org/the-ipc/about-us>

⁴⁶ Janečka, Z. (2012). *Vybrané kapitoly ze sportu osob se zdravotním postižením*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, s. 17.

Každá členská národní organizace volí komise pro řízení jednotlivých sportů podobné sportovně-technickým komisím. Jednotlivé komise však nemají svou právní subjektivitu. Mají za úkol řídit aktivity ve vybraném sportu a doporučovat jejich rozhodnutí do hlavního orgánu IPC ve věcech organizace MS a jiných soutěží právě pod hlavičkou IPC. V současné době je vytvořeno několik sportovních organizací, které pracují samostatně ve vztahu k IPC a svoji úlohu koordinují s IPC ve vztahu k participaci daného sportu na paralympiádách. Ukázkovým příkladem jsou organizace WOVD (volejbal na vozíku), IWBF (basketbal na vozíku) či IWTF (tenis na vozíku).⁴⁷

Jelikož IPC pokrýval více než 20 různých sportů, ze kterých většina provozuje více sportovních disciplín, rozhodl se vytvořit autonomii jednotlivých sportů na jednání v Malajsii roku 2001. Následně roku 2004 vytvořil plán transformace, který měl právě vést autonomii těchto sportů. Jednotlivé sporty si buď mohou vytvořit svou autonomní organizaci, která bude spolupracovat ve věci participace sportů na paralympijských hrách, nebo se mohou stát součástí zavedených mezinárodních sportovních organizací pro postižené.⁴⁸

4.1.5 Organizace pro sport u osob s postižením intelektu

Sport pro osoby s postižením intelektu je záležitostí historicky nepříliš starou. Pro sportovní aktivity osob s postižením intelektu bylo revolučním krokem založení SO (Special Olympics) v šedesátých letech minulého století. Založení bylo spjato se jménem rodiny Kennedyových, nadací Josepha P. Kennedyho Jr. a organizačními aktivitami Eunice Kennedy-Shriver. Zpočátku byl průlom veden pouze na území USA, ale časem se aktivity rozšířily do celého světa s názvem SOI (Special Olympics International). SOI v současnosti zahrnuje více než tři miliony pravidelně aktivních intelektově postižených sportovců ve více než 180 zemích světa.⁴⁹

Další významnou skupinou, která měla příčinu na rozvoj sportu osob s postižením intelektu, byla Mezinárodní sportovní federace pro osoby s intelektovým postižením - Inas (International Federation for sport for para-athletes with an intellectual disability), která začala fungovat od roku 1986 a v dnešní době spolupracuje s organizacemi z 86 zemí.⁵⁰

⁴⁷ Janečka, Z. (2012). *Vybrané kapitoly ze sportu osob se zdravotním postižením*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci.

⁴⁸ <https://www.paralympic.org/the-ipc/history-of-the-movement>

⁴⁹ Tilinger, P., & Lejčarová, A. (2012). *Sport osob s intelektovým postižením*. Praha: Karolinum.

⁵⁰ Tilinger, P., & Lejčarová, A. (2012). *Sport osob s intelektovým postižením*. Praha: Karolinum.

4.1.6 Mezinárodní sportovní federace pro osoby s postižením intelektu

Inas (původně zvaná INAS - FMH) byla založena v roce 1986 v Nizozemsku. Za vznikem federace stáli lidé, kteří byli aktivně zapojeni do sportu pro osoby s intelektovým postižením, chtěli ho nadále podporovat a přivést k němu co nejvíce sportovců. INAS - FMH se stala hned po první zakládající schůzi členem ICC (Mezinárodní koordinační výbor). Od roku 1998 se přejmenovala na INAS - FID (Mezinárodní federace sportu intelektově postižených). Pod tímto názvem fungovala až do roku 2010. Od listopadu 2010 je oficiálně používán název Inas (Mezinárodní sportovní federace pro osoby s postižením intelektu).⁵¹

Po konání valné hromady v Madridu roku 1988, se rozhodl INAS - FMH konat první Mezinárodní hry pro sportovce s postižením intelektu, které se uskutečnily ve Švédsku (Harnosand). Roku 1992 byli poprvé sportovci s postižením intelektu účastníky paralympijských her, které se uskutečnily ve Španělsku. Zde soutěžilo více než 1400 sportovců ze 74 zemí, včetně českých sportovců. Na paralympijské hry v Atlantě roku 1996 byly přiřazeny nové sporty jako atletika a plavání. Sportovci s intelektovým postižením se účastnili paralympijských her pouze do roku 2000 v Sydney. Z dalších soutěží paralympijských her byla organizace INAS - FID vyloučena z důvodů jednání proti pravidlu "fair-play" španělského basketbalového týmu v Sydney. V týmu totiž byli sportovci, kteří neměli intelektové postižení, s nimiž mužstvo získalo zlaté medaile. Tým byl ihned suspendován, ovšem byl i odhalen problém diagnostiky minimální úrovně mentálního postižení, která ovlivňuje sportovní výkon a výkonnost. O návratu sportovců s mentálním postižením do soutěží IPC, včetně paralympijských her 2012 v Londýně rozhodlo až valné shromáždění IPC 21. 11. 2009. V tomto roce se uskutečnily pouze sportovní disciplíny z atletiky, plavání a stolního tenisu.⁵²

V současné době sportovní program na mezinárodní úrovni zahrnuje více než 10 sportů. Sportovní program na vrcholné úrovni pro sportovce s intelektovým postižením se skládá z 15 akcí na každý rok a účastní se ho více jak 3500 sportovců, zatímco více než 120 tisíc lidí s mentálním postižením mají pouze možnost účastnit se závodů pořádaných členskými organizacemi v jednotlivých zemích. Filozofie organizace Inas byla založena na principu normalizace. To znamená, že sportovci s intelektovým postižením mají stejná práva jako kdokoliv jiný. Mají obdobné specifické potřeby jako staří, mladí, nevidomí či tělesně postižení.

⁵¹ <http://www.inas.org/about-us/who-we-are-2/history-of-inas>

⁵² Janečka, Z. (2012). *Vybrané kapitoly ze sportu osob se zdravotním postižením*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci.

Ve sportu se to dá vysvětlit tím, že závodníci s intelektovým postižením mají právo účasti dle jejich výběru na úrovni schopností, kterých dosáhli v průběhu uplynulé sezóny.⁵³

Způsobilost sportovců k účasti na soutěžích Inas a IPC je určena následujícími body:

- sportovec musí splňovat kritéria intelektového postižení. Inas a IPC přijaly mezinárodně uznávanou definici intelektového postižení WHO (Světové zdravotnické organizace) a AAMR (American Association on Mental Retardation), která byla v lednu 2007 přejmenována na AAIDD (American Association on Intellectual and Development Disabilities),
- předložit důkazy o vlivu intelektového postižení sportovce na sportovní činnost,
- nutnost závodníka být registrován v Inas Master List (oficiálním seznamu registrovaných sportovců - databázi Inas prostřednictvím národní organizace),
- sportovec musí splňovat kvalifikační limity pro danou soutěž.⁵⁴

Velkým problémem pro Inas jsou limitované představy, které lidé mají o výkonech a dovednostech osob s intelektovým postižením. Mnozí lidé berou sportovce s intelektovým postižením jako jedince neschopné provozovat škálu činností, ale naopak tyto lidé mohou s odborným vedením, tréninky a podporou předvádět ohromující věci. Dalším neopomíjeným problémem jsou předsudky společnosti, které mají za příčinu ignoraci intelektového postižení.⁵⁵

4.1.7 Světové hnutí speciálních olympiád

SOI (Světové hnutí speciálních olympiád) pro osoby s intelektovým postižením byla vytvořena roku 1968 v USA paní Eunice Kennedy-Shriver, sestrou bývalého prezidenta J.F. Kennedyho. Vše začalo už na přelomu padesátých a šedesátých let, kdy se Eunice Kennedy-Shriver začala zajímat o osoby s mentálním postižením. Věděla, že lidé s intelektovým postižením nejsou dostatečně léčeni a především mnoho dětí s intelektovým postižením nemělo vhodné zázemí ke hraní. Začala organizovat letní tábory pro mladé lidi s intelektovým postižením na svém vlastním pozemku v Marylandu. První tábor se uskutečnil roku 1963 a cílem bylo zjistit, co vše mohou děti dokázat ve sportu a v pohybových aktivitách a ne se jen zabývat tím, co nedokážou. Tento nápad se brzy ujal a v letech 1964 - 1968 se uskutečnily stovky podobných letních táborů, které provozovaly soukromé organizace s finanční podporou z Nadace J.F. Kennedyho. Eunice Kennedy-Shriver pokračovala dále ve své průkopnické práci a

⁵³ Tilinger, P., & Lejčarová, A. (2012). *Sport osob s intelektovým postižením*. Praha: Karolinum.

⁵⁴ <http://www.inas.org/about-us/who-we-are-2/history-of-inas>

⁵⁵ Tilinger, P., & Lejčarová, A. (2012). *Sport osob s intelektovým postižením*. Praha: Karolinum.

její vize a úsilí o spravedlnost nakonec přerostla v hnutí speciálních olympiád, kdy se roku 1968 v Chicagu na stadionu Soldier Field uskutečnily 1. mezinárodní hry SO. V programu tehdy byl zařazen halový hokej, atletika a plavání. Těchto her se zúčastnilo přes jeden tisíc sportovců z 26 států USA a Kanady. Téhož roku byl také založen SOI (Special Olympic International). Důležitým rokem pro SOI je 1971, kdy získává oficiální souhlas Mezinárodního olympijského výboru k užívání názvu "Olympiáda".⁵⁶

Obrázek 6. Eunice Kennedy-Shriver. Zdroj: http://www.specialolympics.org/Sections/Who_We_Are/Eunice_Kennedy_Shriver.aspx

Cílem SO je poskytnout osobám s intelektovým postižením celoroční sportovní trénink a soutěže v různých odvětvích olympijských sportů ve věku 8 let a starším. Dále vytvářet časté možnosti rozvoje tělesné zdatnosti, prožívat úspěchy a radost z pohybu, podílet se na projevu talentu a schopností, utvářet přátelství s rodinami a ostatními sportovci ve společnosti. SOI má za úkol pomoci všem osobám s postižením intelektu k nalezení cesty do společnosti tak, aby byli respektováni veřejností a aby jim byla dána možnost stát se plnohodnotnými občany s lidskou důstojností. Speciální olympiády jsou v tomto ohledu zprostředkovatelem ke zlepšení života osob s postižením intelektu. Cílem sportovního programu je přivést ke sportu co nejvíce osob s postižením intelektu bez ohledu na absolutní výkonnost. Tento program má velký význam pro integraci osob s postižením intelektu.⁵⁷

⁵⁶ http://www.specialolympics.org/Sections/What_We_Do/History_of_Special_Olympics.aspx

⁵⁷ Tilinger, P., & Lejčarová, A. (2012). *Sport osob s intelektovým postižením*. Praha: Karolinum.

SO má v současné době přes 185 oficiálně akreditovaných národních členů. Olympijský program je tvořen z letních olympijských her a od roku 1977 i ze zimních olympijských her a zahrnuje 36 sportů. Mezi letní patří: plavání, gymnastika, atletika, badminton, basketbal, bocca, bowling, kriket, cyklistika, jízda na koni, floorbal, kopaná, golf, házená, judo, kanoistika, netball - dívčí košíková, plavání na otevřené vodě, herní aktivity, vzpírání, rytmická košíková, kolečkové brusle, jachting, softbal, stolní tenis, volejbal, tenis. Mezi zimní sporty patří sjezdové lyžování, běžecké lyžování, krasobruslení, rychlobruslení, floor-hokej, snowboarding, snowshoeing - běh na sněžnicích.⁵⁸

Hry SO jsou vyvrcholením programu speciálních olympiád. Jsou pořádány na jednotlivých úrovních - regionální, národní, mezinárodní, evropské a světové. Důležité pro všechny úrovně těchto her je nabídnout sportovcům s intelektovým postižením společenství vzájemné rovnosti, akceptování a respektování. Na těchto hrách nejsou stanoveny výkonnostní limity, tudíž se jich může zúčastnit každý sportovec s IP. Žádný ze závodníků nemůže být vyloučen kvůli nesplnění daného úkolu. Důležitá je však aktivita a snažení sportovce po celý soutěžní rok. Sportovní principy pro účast na SO jsou: celoroční pravidelný trénink minimálně 1 rok před účastí na národních hrách, minimálně 8 týdnů mezi nominací na vyšší soutěž a účasti v této soutěži a splnění hodnot intelektového postižení (IQ pod 75).⁵⁹

Speciální olympiády mají svůj slib - "Kéž vyhraji! Jestli se mi to nepodaří, ať jsem statečný ve svém úsilí!", logo a symbol.⁶⁰ Celý program má kromě své hlavní sportovní hodnoty i další nezbytnou hodnotu, a tím jsou emotivní prožitky sportovců a jejich blízkých. Nejvíce důležité jsou pro ně tradiční olympijské rituály (nesení pochodně, vlajky, atd.). Při samotných závodech jsou sportovci rozděleni po 8 členných skupinkách na obdobné výkonnosti a při vyhlášení výsledků je pro ně připraven stejný počet stupňů vítězů, přičemž první tři obdrží medaile a zbytek barevné stužky podle pořadí v závodě. Dodržování těchto principů přispívá k tomu, že hry SO jsou hrami pohody, radosti a krásné nálady, na kterých vládne zdravý duch a nevede tudíž ke smutku a traumatům. Radost z účasti na těchto hrách je stejně velká jako radost z vítězství.⁶¹

⁵⁸ http://www.specialolympics.org/Sections/What_We_Do/History_of_Special_Olympics.aspx

⁵⁹ Válková, H. (1998). *Speciální olympiády*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci.

⁶⁰ Tilinger, P., & Lejčarová, A. (2012). *Sport osob s intelektovým postižením*. Praha: Karolinum, s. 76.

⁶¹ Tilinger, P., & Lejčarová, A. (2012). *Sport osob s intelektovým postižením*. Praha: Karolinum.

Významné události v historii mezinárodních speciálních olympiád:

- 1985 - Program SO získává oficiální logo a symboliku.
- 1988 - Mezinárodní olympijský výbor (MOV) sepsal dohodu mezi Eunice Kennedy-Shriver a J. A. Samaranchem, ve které je sepsáno právo užívání názvu "Speciální olympiáda".
- 1990 - Evropské hry ve Skotsku (Strathclyde). Zúčastněno přes 2400 závodníků z 30 evropských zemí včetně první účasti Československa.
- 1991 - 8. letní světové hry SO v Minneapolis/St. Paul (Minnesota, USA). Celkem přes 6000 sportovců z více než 100 zemí všech kontinentů včetně účasti Československa.
- 1993 - 5. světové zimní hry v Rakousku (Schladming, Salzburg). První konání mimo území USA. Zúčastněno přes 1600 sportovců z více než 50 zemí.
- 1999 - 10. letní světová SO v Raleigh, Durham a Chapel Hill (Severní Karolína, USA). Zúčastněno přes 7000 závodníků ze 150 zemí.
- 2001 - 1. letní světová SO na území Afriky v Kapském městě (Jihoafrická republika). Patrony se stali Nelson Mandela a Arnold Schwarzenegger.
- 2007 - 12. letní světová SO v Shanghai (Čína). Rekordní účast přes 7500 sportovců ze 164 zemí celého světa. Obrovská propagace her a rekordní účast v návštěvnosti.
- 2012 - Registrováno přes 4 miliony sportovců po celém světě.
- 2015 - Přesah akcí pořádané SOI v jednom roce se vyšplhal přes číslo 94 tisíc.⁶²

4.1.8 Organizace sportu osob se zrakovým postižením

Za správný organizační chod osob se zrakovým postižením je zodpovědná IBSA (Mezinárodní sportovní federace nevidomých sportovců). Byla založena v Paříži roku 1981 jako nezisková organizace. Zakládající kongres se konal v sídle UNESCO ve francouzském hlavním městě a zúčastnilo se ho 30 zemí.⁶³

Organizace IBSA se začala formovat do své legální identity roku 1985 s přijetím právní ústavy během mimořádné valné hromady konané v Norsku ve městě Hurdal. Ústava byla pozměněna na několika shromážděních. Nejdůležitější byla 5. valná hromada v Casablance roku 1997 a 7. shromáždění v Pekingu roku 2005. IBSA byla registrována ve Španělské národní sportovní radě od března roku 1996 až do roku 2014, kdy se její právní sídlo přesídlilo do

⁶² http://www.specialolympics.org/Sections/What_We_Do/History_of_Special_Olympics.aspx

⁶³ <http://www.deaflympics.com/icsd.asp?history>

německého Bonnu. IBSA je plně integrována v rámci Mezinárodního paralympijského výboru a jejím hlavním cílem je organizovat sportovní soutěže a aktivity nevidomých a slabozrakých sportovců. Zajišťuje správný chod soutěží, jejich zázemí a optimální podmínky závodníků při vykonávání sportovních výkonů. Mezi řídicí orgány patří výkonné rady, řídicí výbory technické komise pro sport, lékařské komise a podvýbory zodpovědné za správný chod sportovních soutěží. Pro organizaci IBSA bylo od jejího vytvoření nezbytné, aby hnutí pro zrakově postižené mělo svou vlastní identitu.⁶⁴

Klíčové cíle IBSA:

- podpořit přátelství mezi nevidomými sportovci,
- přivést ke sportu co nejvíce nevidomých sportovců,
- pořádat sportovní soutěže a aktivity v pravidelných intervalech,
- propagovat cíle a myšlenky IBSA na školách pro nevidomé a slabozraké,
- koordinovat mezinárodní akce a aktivity s cílem rozvoje sportovních programů pro nevidomé v co nejvíce zemích,
- stanovit všeobecná uznávaná pravidla pro sport nevidomých a vytvořit registr záznamů sportovců,
- poskytnout pomoc jednotlivcům a institucím pracujícím v oblasti sportu nevidomých.⁶⁵

IBSA vidí sport jako základní prostředek pro podporu nevidomých kdekoliv. Hlavním zájmem této federace je vytvořit návrh, který je základním kamenem pro prosazování sportů nevidomých. Demonstrace schopností IBSA při konání vlastních sportovních aktivit a hájení zájmů nevidomých, kteří se zapojují pravidelně do sportovních programů této federace, vede k upevnění a rozšíření sportu pro nevidomé. IBSA oslavila v roce 2006 stříbrné výročí (25 let). Při této příležitosti bylo vytvořeno speciálně navržené logo této federace, které se dodnes používá na všech akcích IBSA.⁶⁶

⁶⁴ Janečka, Z. (2012). *Vybrané kapitoly ze sportu osob se zdravotním postižením*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci.

⁶⁵ <http://www.ibsasport.org/history/>

⁶⁶ Janečka, Z. (2012). *Vybrané kapitoly ze sportu osob se zdravotním postižením*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci.

Valná shromáždění IBSA:

- duben 1981 - Paříž (Francie),
- 27. - 29. květen 1985 - Hurdal (Norsko),
- 2. - 4. červen 1989 - Formia (Itálie),
- 24. - 26. červen 1993 - San Jose (Costa Rica),
- 14. - 16. červen 1997 - Casablanca (Maroko),
- 13. - 15. září 2001 - Santa Domingo (Dominikánská Republika),
- 9. - 11. červen 2005 - Peking (Čína),
- 3. - 4. duben 2009 - Antalya (Turecko),
- 31. srpen - 1. září - Kodaň (Dánsko).⁶⁷

4.1.9 Organizace sportu osob se sluchovým postižením

ICSD (Mezinárodní sportovní výbor pro neslyšící) byl založen jako CISS (Committee International des Sports Silencieux) v Paříži dne 24. srpna 1924 na setkání neslyšících sportovních lídrů z Belgie, Československa, Francie, Velké Británie, Holandska, Maďarska, Itálie, Polska a Rumunska. CISS dal podnět ke vzniku prvních deaflympijských letních her, které se konaly taktéž v Paříži a soutěžilo se v 7 disciplínách: atletika, cyklistika, fotbal, plavání, skoky do vody, sportovní střelba a tenis. CISS je historicky nejstarší mezinárodní organizací spojující osoby s postižením. Na prvním zahajovacím zasedání pan Eugene Rubens-Alcais z Francie byl jmenován prvním předsedou a pan Antoine Dresse byl vybrán jako generální tajemník.⁶⁸

Eugene Rubens-Alcais (1884 - 1963) byl automechanik z povolání, který byl známý jako neslyšící verze Barona de Coubertina, otce moderních olympijských her. Rubens-Alcais vedl v Paříži Sportovní klub pro neslyšící sportovce. Celé hnutí podporoval ve svém časopise The Silent Sportsman. Vášenivě sledoval vyvíjející se situaci a vložil všechnen svůj čas do vize, že může pracovat pro neslyšící a nedoslýchavé sportovce. Jako prezident ve sportovním hnutí CISS fungoval od roku 1924 až do roku 1953.⁶⁹

⁶⁷ <http://www.ibsasport.org/history/>

⁶⁸ <http://www.deaflympics.com/icsd.asp>

⁶⁹ <http://www.deaflympics.com/icsd.asp?history>

Předsedové ICSD:

- Eugene Rubens-Alcais (1924 - 1953),
- Oscar Ryden (1953 - 1955),
- Jens Peter Nielsen (1955 - 1961),
- Pierre Bernhard (1961 - 1971),
- Jerald M. Jordan (1971 - 1995),
- John M. Lovett (1995 - 2003),
- Donalda Kay Ammons (2003 - 2009),
- Craig Andrew Crowley (2009 - 2013),
- Valery Nikitich Rukhledev (2013 - stávající).⁷⁰

Mezinárodní olympijský výbor (MOV) na svém 50. zasedání v Paříži roku 1955 rozhodl, že organizace CISS bude uznána jako Mezinárodní federace s olympijským statutem. Roku 1966 obdržela organizace CISS Coubertinův pohár jako uznání za přísné dodržování olympijského ideálu a za jeho prezentování na mezinárodní úrovni. Od roku 1986 se CISS stala členem Mezinárodního koordinačního výboru (ICC), který byl roku 1989 přejmenován na Mezinárodní paralympijský výbor (IPC). CISS je brána jako zakládající člen IPC. Roku 1995 však musel IPC opustit z důvodu organizačních neshod a porušení dohody ze strany IPC. Další velká změna nastala roku 2001, kdy byl prvotní název Světových her neslyšících (The Deaf World Game) změněn na stávající název Deaflympics a hrám byl oficiálně potvrzen status olympijských soutěží. O dva roky později byl pozměněn původní název CISS na stávající ICSD (Committee of Sports for the Deaf).⁷¹

Soutěže a hry pro neslyšící se rychle po jejich vytvoření uchytily ve spoustě zemí. Organizace ICSD se výrazně liší od ostatních organizací tím, že její výkonný výbor tvoří pouze lidé, kteří trpí také sluchovým postižením a díky tomu se daleko lépe mohou vcítit do rolí neslyšících závodníků a poskytnout jim díky své vlastní zkušenosti ty nejlepší podmínky k vykonávání sportovních aktivit. V současné době se počet členů národních federací v ICSD vyšplhal na číslo 108, což je obrovský rozdíl od původních 9 zemí před téměř 100 lety. Do této celosvětové sítě sportu spadají i země jako například: Jordánsko, Irák, Sierra Leone, Pobřeží slonoviny, Bosna a Hercegovina, Kyrgystán, Seychely nebo Jemen. První ME (mistrovství Evropy) se konalo roku 1967 pod hlavičkou CISS. V současnosti se ME koná pod záštitou EDSO (European Deaf Sport Organization), jelikož ICSD má na starosti pouze Deaflympijské hry a MS.

⁷⁰ <http://www.deaflympics.com/icsd.asp?history>

⁷¹ Janečka, Z. (2012). *Vybrané kapitoly ze sportu osob se zdravotním postižením*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci.

EDSO byla vytvořena v roce 1983. Velkým problémem při organizování deaflympijských sportů a MS jsou nedostačující finance, které komplikují chod soutěží. Mimo tyto vrcholné akce, jsou pořádány i regionální či státní soutěže pořádané místními sportovními kluby. Roku 1997 se začal konat každoročně Evropský pohár v alpském lyžování pro sportovce se sluchovým postižením. Výsledky z tohoto poháru slouží jako kritéria pro nominaci na ME, popřípadě i na deaflympiádu.⁷²

Cíle a úkoly ICSD:

- organizovat letní i zimní deaflympijské hry,
- podporovat a přispívat k rozvoji sportovních aktivit a soutěží pro neslyšící sportovce na národní i mezinárodní úrovni,
- podporovat vzdělávací, kulturní, vědecké i výzkumné činnosti, které přispívají k rozvoji sportu pro neslyšící,
- spolupracovat se Světovou antidopingovou agenturou (WADA) kvůli prosazování sportu bez používání drog,
- podporovat sport pro neslyšící sportovce bez diskriminace,
- přivést ke sportu co nejvíce lidí se sluchovým postižením.⁷³

4.2 Historie a zastoupení sportů u paralympijských her

Paralympijské hnutí je celosvětovým sportovním hnutím, které zastřešuje osoby s tělesným, mentálním i zrakovým postižením. Ve spolupráci s deaflympijským hnutím a hnutím speciálních olympiád vytváří síť sportů pro osoby se zdravotním postižením rozšířenou po celém světě. Mezinárodní paralympijský výbor spolupracuje s Mezinárodním olympijským výborem na základě exkluzivní smlouvy o spolupráci při organizování olympijských a paralympijských her.⁷⁴

První známky o paralympijském sportu můžeme vypořádat v roce 1948, kdy se uskutečnily první slavné Stoke-Mandevillské hry pro vozíčkáře. Tyto hry vytvořil propagátor sportu osob na vozíku sir Ludwig Guttmann. Dr. Guttmann viděl obrovský potenciál sportu pro osoby s transverzální míšní lézí ve vztahu ke komplexní, specificky sociální rehabilitaci. Věřil, že sport pro osoby se zdravotním postižením napomáhá k lepší rehabilitaci, a tak se snažil o rozšíření těchto her. Roku 1952 založil Mezinárodní sportovní organizaci vozíčkářů

⁷² <http://www.deaflympics.com/icsd.asp?history>

⁷³ <http://www.deaflympics.com/icsd.asp?history>

⁷⁴ Janečka, Z. (2012). *Vybrané kapitoly ze sportu osob se zdravotním postižením*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci.

(International Stoke Mandeville Games Federation). Rovněž tohoto samého roku se uskutečnily první mezinárodní hry vozíčkářů, kterých se zúčastnilo 130 závodníků na ortopedických vozících. Sir Ludwig Guttman si dal za úkol přivést sport osob se zdravotním postižením na vrcholovou úroveň a vytvořit systém soutěží, který by byl ekvivalentem olympijských her. Tento sen, organizovat hry ve stejném roce a na stejném místě jako olympijské hry, se uskutečnil roku 1960, kdy se necelé dva měsíce po skončení olympiády v Římě uskutečnily i paralympijské hry.⁷⁵

4.2.1 Historie letních paralympijských her

1960 - Řím, Itálie

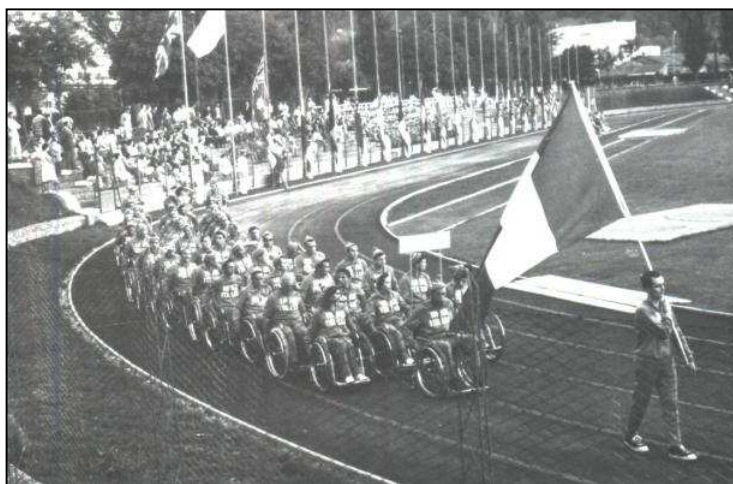
První paralympijské hry v Římě byly obrovským krokem pro sport osob se zdravotním postižením. Hry probíhaly na stejném místě jako olympijské. Stadium Aqua Acetosa posloužilo k zahajovacímu ceremoniálu nedaleko olympijské vesnice. Her se účastnilo 400 sportovců ze 23 zemí celého světa. Hry se uskutečnily šest dní po závěrečném ceremoniálu olympijských her 18. září a účastnilo se jich přes 5000 přihlížejících diváků. Těchto her se zúčastnili pouze sportovci s paraplegií v 8 různých sportech. Při debutu paralympijských her na světové scéně obsadila Itálie jako hostitelský národ nejvyšší počet medailových umístění hned za Velkou Británií a Německem.⁷⁶

Zastoupení jednotlivých sportů: lukostřelba, atletika, biliár, plavání, stolní tenis, basketbal, dartchery a šerm.⁷⁷

⁷⁵ Janečka, Z. (2012). *Vybrané kapitoly ze sportu osob se zdravotním postižením*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci.

⁷⁶ <https://www.paralympic.org/rome-1960>

⁷⁷ <https://www.paralympic.org/results/historical>

Obrázek 7. Zahajovací ceremoniál Řím 1960. Zdroj: <https://www.paralympic.org/rome-1960>

1964 - TOKIO, Japonsko

Druhé paralympijské hry se uskutečnily 8. - 12. listopadu v hlavním městě Japonska. Do těchto her bylo zapojeno 370 sportovců z 22 zemí světa, kteří závodili v 9 různých sportech. Nově rozšířených sportovních disciplín se dočkala atletika, kde přibýly kuželky, sprint na 100 m a štafeta na 4x100 m. Zahajovacího ceremoniálu, který probíhal na stadionu Oda field, se zúčastnilo téměř 5000 diváků. Patronem her byla jeho císařská výsost princ Akihito a princezna Michiko. Propagace paralympijských her se rozrostla o živé vysílání v rádiích a televizích, dostávaly se do vědomí pomocí místních i celostátních tisků a dostávaly se do vědomí všech zdravotně postižených osob.⁷⁸

Zastoupení jednotlivých sportů: lukostřelba, atletika, biliár, plavání, stolní tenis, basketbal, dartchery, šerm a vzpírání.⁷⁹

1968 - TEL AVIV, Izrael

Roku 1966, dva roky před uskutečněním paralympijských her v Mexiku, se rozhodla tamější vláda odstoupit ze závazku hostit paralympijské hry z důvodu technických obtíží, a tak bylo třeba hledat náhradní řešení. Sir Ludwig Guttmann přijal pozvání izraelské vlády hostit roku 1968 tyto hry v zázemí Tel Aviv. Hry byly uskutečněny 5. listopadu zahajovacím ceremoniálem, který se konal na univerzitním stadionu v Jeruzalémě. Univerzitní stadion se dočkal nevídané návštěvnosti 25 tisíc diváků. Tohoto ročníku se zúčastnilo 750 sportovců z 29 zemí a soutěžili dohromady v 10 sportech. V počtu získaných medailí zvítězila reprezentace USA, která vyhrála 30 zlatých medailí. K nezapomenutelným zážitkům těchto her patřil

⁷⁸ <https://www.paralympic.org/tokyo-1964>

⁷⁹ <https://www.paralympic.org/results/historical>

basketbalový zápas mezi Izraeľi a USA, který sledovalo přes 5 tisíc diváků. Šťastnějšího konce se dočkal tým Izraele, který dotáhl výsledek do zdárného konce ve svůj prospěch 49 : 40.⁸⁰

Zastoupení jednotlivých sportů: lukostřelba, atletika, dartchery, biliár, plavání, stolní tenis, basketbal, šerm, vzpírání a lawn bowls (petang).⁸¹

1972 - HEIDELBERG, Německo

Paralympijské hry konané 2. - 11. srpna v Heidelbergu se měly prvotně konat v Mnichově, kde se konaly i předešlé olympijské hry. Vyskytl se však problém ohledně zázemí v olympijské vesničce v Mnichově. Zázemí po ukončení olympijských her připadlo do soukromých rukou a nedošlo tak k dohodě o jejím případném pronajmutí. Z tohoto důvodu se hry přesunuly do univerzitního sportoviště v Heidelbergu. Paralympijských her v Heidelbergu se zúčastnilo 984 sportovců z 43 zemí celého světa a soutěžili mezi sebou v 10 různých sportech. Program sportovních disciplín byl podobný předchozím paralympijským hrám v Izraeli, nově přibyl sprint na 40 m pro osoby s kvadruplegií. Velkým překvapením byl ostře sledovaný zápas basketbalistů USA a Izraele, který skončil vítězstvím amerického mužstva 59 : 58. USA tak porazilo obhájce titulu z minulých paralympijských her. Tento zápas sledovalo přes 4 tisíce diváků.⁸²

Zastoupení jednotlivých sportů: lukostřelba, atletika, dartchery, biliár, plavání, stolní tenis, basketbal, šerm, vzpírání a lawn bowls (petang).⁸³

1976 - TORONTO, Kanada

Paralympijské hry konané v Torontu byly výjimečné historicky prvním zastoupením sportovců s postižením zraku a sportovců s amputacemi. Tyto hry se konaly v termínu 4. - 12. srpna, kde byli sportovci ubytováni v místní vesnici Yorské univerzity s bezbariérovým přístupem. Her se zúčastnilo 1657 závodníků ze 40 zemí, kteří mezi sebou soutěžili ve 13 sportech. Nových disciplín se dočkala atletika, kde byly nově zařazeny závody vozíčkářů na 200, 400, 800 a 1500 m. Konstrukce vozíků se zdokonalila, a to zejména nižší vahou, zešikmením kol, úpravami sedaček na míru a hlavně se zmenšil průměr poháněných obručí. Největším překvapením těchto her byla sledovanost v televizních přenosech, které byly vysílány denně a sledovalo je okolo 600 tisíc diváků v oblasti Southern Ontario.⁸⁴

⁸⁰ <https://www.paralympic.org/tel-aviv-1968>

⁸¹ <https://www.paralympic.org/results/historical>

⁸² <https://www.paralympic.org/heidelberg-1972>

⁸³ <https://www.paralympic.org/results/historical>

⁸⁴ <https://www.paralympic.org/toronto-1976>

Zastoupení jednotlivých sportů: lukostřelba, atletika, goalball, střelba, biliár, plavání, stolní tenis, vzpírání, basketbal, šerm, dartchery, sedící volejbal a lawn bowls (petang).⁸⁵

1980 - ARNHEM, Nizozemí

Roku 1980 byly opět pořádány paralympijské hry v jiné zemi než byly pořádány olympijské hry a to z důvodu, že v původně hostitelském SSSR nebyl sport osob se zdravotním postižením rozšířen natolik, aby mohl organizovat paralympijské hry. Také SSSR neměla žádné kontakty s mezinárodními organizacemi ISMGF (International Stoke Mandeville Games Federation) a ISOD (International Sport Organization of Disabled), což zapříčinilo pořádání her v Nizozemsku, které se nabídlo a bylo schváleno organizačním výborem paralympiád. Paralympijské hry se uskutečnily v termínu od 22. června do 1. července a zúčastnilo se jich 1973 závodníků ze 43 zemí. Tyto hry iniciovalo založení Mezinárodního koordinačního výboru ICC (International Coordination Committee), ve kterém byla zastoupena každá federace, která doposud zašitovala jednotlivé druhy postižení. Patronem při těchto hrách byla holandská princezna Margareta. Nepříjemnou záležitostí pro tyto hry byla neúčast sira Ludwiga Guttmanna, který zemřel v březnu téhož roku.⁸⁶

Zastoupení jednotlivých sportů: lukostřelba, atletika, dartchery, goalball, střelba, plavání, stolní tenis, volejbal sedících, vzpírání, basketbal, šerm, wrestling a lawn bowls (petang).⁸⁷

1984 - NEW YORK (USA) a STOKE MANDEVILLE (Velká Británie)

Paralympijské hry konané roku 1984 opět utrpěly koordinační problémy a muselo se shánět náhradní řešení pro místo konání. Navzdory špatné spolupráci Národní organizace sportu zdravotně postižených v USA a organizačním výborem her z Los Angeles, ICC nakonec rozhodlo hry uskutečnit na Long Islandu v New Yorku. Ovšem i v New Yorku se vyskytly problémy s organizováním těchto her, tentokrát z důvodů finančních. ISMGF rozhodlo o přemístění paralympijských her do zakládajícího města hnutí zdravotně postižených ve Stoke Mandeville. USA prokázaly velkou snahu a finanční prostředky nakonec nashromáždily a hry se uskutečnily jak v USA, tak ve Velké Británii. V USA soutěžili sportovci s DMO, amputacemi a jinými postiženími (Les Autres), ve Velké Británii mezi sebou soupeřili vozíčkáři. Hry se uskutečnily v termínu od 17. července do 1. srpna a zúčastnilo se jich 2900 sportovců, kteří mezi sebou soutěžili v 18 sportech. Každá z hostitelských zemí měla svůj zahajovací

⁸⁵ <https://www.paralympic.org/results/historical>

⁸⁶ <https://www.paralympic.org/arnhem-1980>

⁸⁷ <https://www.paralympic.org/results/historical>

ceremoniál. V USA byl přítomen i tehdejší prezident R. Reagan, který přišel přivítat sportovce se zdravotním postižením. V počtu obdržných medailí dominovaly hostitelské USA, které posbíraly celkem 137 zlatých medailí.⁸⁸

Zastoupení jednotlivých sportů: lukostřelba, atletika, boccia, cyklistika, fotbal pro 7, jezdeckví, goalball, lawn bowls (petang), powerlifting, střelba, biliár, plavání, stolní tenis, volejbal sedících, vzpírání, basketbal, šerm a wrestling.⁸⁹

1988 - SOUL (J. Korea)

Po dlouhé době, téměř po 24 letech se paralympijské hry uskutečnily na stejném místě jako olympijské hry a to díky dobré spolupráci organizačního výboru paralympijských her s organizačním výborem olympijských her v Soulu. Tradičně se her účastnilo daleko více sportovců a to i z více zemí než v předešlém ročníku. Tentokrát už to bylo na 3057 závodníků z 61 zemí, kteří mezi sebou soutěžili v 18 sportech. Hry se pořádaly v termínu 16. - 25. října a zahajovacího ceremoniálu se zúčastnilo rekordních 75000 diváků. Kvůli prestižnosti her se zavedlo pravidlo otevřít sportovní disciplíny, ve kterých by byli zapsáni více než 3 sportovci. Toto pravidlo vytvořilo vlnu protestů mezi závodníky a národy, kterých se toto rozhodnutí týkalo. Opakem však bylo utvrzení v tom, že paralympiáda je vrcholnou sportovní událostí pro osoby se zdravotním postižením. Nově přivedeným sportem do programu paralympijských her bylo judo, které si rychle oblíbila spousta závodníků.⁹⁰

Zastoupení jednotlivých sportů: lukostřelba, atletika, boccia, cyklistika, fotbal pro 7, goalball, judo, lawn bowls, powerlifting, střelba, biliár, plavání, stolní tenis, volejbal sedících, vzpírání, basketbal, šerm a tenis.⁹¹

1992 - BARCELONA (Španělsko)

Paralympijské hry konané v Barceloně jsou označovány za proměnu paralympijských her v plnohodnotného partnera olympijských her díky organizačním výborům, které byly výborně propojené a vše fungovalo podle předem připraveného plánu. Paralympijské hry s olympijskými měly i společného maskota "Petra", který vytvářel sportovcům i divákům atmosféru vrcholových her. Dalším nově zavedeným krokem v organizaci paralympijských her bylo stanovení maximálního počtu sportovců zúčastněných v jednotlivých sportovních disciplínách. Hry probíhaly v termínu 5. - 16. září a zúčastnilo se jich na 3001 sportovců z 81 zemí celého světa. Závodníci mezi sebou soutěžili dohromady v 16 sportech, z nichž největší

⁸⁸ <https://www.paralympic.org/stoke-mandeville-new-york-1984>

⁸⁹ <https://www.paralympic.org/results/historical>

⁹⁰ <https://www.paralympic.org/seoul-1988>

⁹¹ <https://www.paralympic.org/results/historical>

ohlas získal fotbal. Tuto sportovní akci navštívilo celkem milion a půl diváků a další miliony ji mohly sledovat v přímých televizních přenosech.⁹²

Zastoupení jednotlivých sportů: lukostřelba, atletika, boccia, cyklistika, fotbal pro 7, goalball, lawn bowls, judo, powerlifting, střelba, biliár, plavání, stolní tenis, volejbal sedících, vzpírání, basketbal, šerm a tenis.⁹³

1996 - ATLANTA (USA)

Paralympijské hry v Atlantě byly prvními, které začaly přitahovat sponzoring po celém světě a tím i sledovanost veřejné populace. Osoby se zdravotním postižením se tak stále více dostávaly do povědomí běžné populace. Oficiální webové stránky paralympijských her v průběhu her navštívilo denně v průměru kolem 120 tisíc návštěvníků. Paralympiáda v Atlantě se uskutečnila v termínu 21. - 30. srpna a zúčastnilo se jí na 3259 závodníků ze 104 zemí celého světa. Tito sportovci mezi sebou soupeřili v 17 sportech s oficiálním statutem a ve 2 ukázkových sportech (jachting a vozíčkářské rugby). Poprvé na hrách byli představeni i sportovci s mentálním postižením, kteří závodili v několika atletických a plaveckých sportovních disciplínách. Paralympijské hry ovládla hostitelská USA s 46 získanými zlatými medailemi.⁹⁴

Zastoupení jednotlivých sportů: lukostřelba, atletika, boccia, cyklistika, jezdeckví, fotbal pro 7, goalball, judo, lawn bowls, powerlifting, jachting, střelba, plavání, stolní tenis, volejbal sedících, basketbal, šerm, rugby a tenis.⁹⁵

2000 - SYDNEY (Austrálie)

Paralympijské hry v Sydney byly opět revoluční, tentokrát v počtu prodaných lístků na jednotlivé sportovní disciplíny, jelikož se jich dokázalo prodat přes 1,2 milionů kusů. Důležitým faktorem pro tento výsledek byla perfektní spolupráce mezi organizačním výborem paralympijských her a organizačním výborem OH. Organizace těchto her se stala vzorem pro další ročníky, neboť veškeré služby včetně ubytování, stravy a dopravy byly zajišťovány stejnými osobami popř. organizacemi. Nově také bylo spuštěno webové vysílání, které denně sledovaly miliony sportovních fanoušků. Hry byly pořádány v termínu 23. - 31. října na stadionu

⁹² <https://www.paralympic.org/barcelona-1992>

⁹³ <https://www.paralympic.org/results/historical>

⁹⁴ <https://www.paralympic.org/atlanta-1996>

⁹⁵ <https://www.paralympic.org/results/historical>

v Austrálii a zúčastnilo se jich tradičně rekordních 3881 sportovců ze 122 zemí celého světa, kteří soutěžili v 18 různých sportech.⁹⁶

Zastoupení jednotlivých sportů: lukostřelba, atletika, boccia, cyklistika, jezdeckví, fotbal pro 7, goalball, judo, powerlifting, jachting, střelba, plavání, stolní tenis, volejbal sedících, basketbal, šerm, rugby a tenis.⁹⁷

2004 - ATÉNY (Řecko)

Paralympijské hry v Aténách začaly velkolepým, barevným slavnostním zahájením, které bylo zakončeno odhalením nového loga IPC a sledovaly ho miliony diváků (např. Čína měla televizní sledovanost okolo 10 milionů a Japonsko 8 milionů). Organizační výbor paralympijských her udělal opět maximum pro zabezpečení správného chodu paralympiády včetně všech bezbariérových opatření pro sportovce se zdravotním postižením. Hry se uskutečnily v období od 23. září do 4. října a zúčastnilo se jich 3808 sportovců ze 135 zemí, kteří mezi sebou soupeřili v 19 různých sportech. V Aténách byla poprvé představena sportovní disciplína handbiků, která spadala pod cyklistické sporty. Celkově hry v počtu obdržených medailí vyhrála Čína, která dohromady sesbírala 63 zlatých.⁹⁸

Zastoupení jednotlivých sportů: lukostřelba, atletika, boccia, cyklistika, jezdeckví, fotbal pro 5, fotbal pro 7, goalball, judo, powerlifting, jachting, střelba, plavání, stolní tenis, volejbal sedících, basketbal, šerm, rugby a tenis.⁹⁹

2008 - PEKING (Čína)

Peking se stal opět rekordním místem pro paralympijské hry, co se týče počtu soutěžících sportovců, počtu přihlízejících diváků nebo webového sledování. Paralympijské hry v Pekingu upoutaly mnohé osoby se zdravotním postižením, kteří se po skončení těchto her zapojovaly do jednotlivých sportovních klubů a organizací. Hry se konaly 6. - 17. září a zúčastnilo se jich na 3951 sportovců ze 146 zemí. Sportovci mezi sebou soupeřili ve 20 sportech včetně nového veslování. Zahajovacího ceremoniálu v pekingském atletickém stadionu "Ptačí hnízdo" se zúčastnilo přes 90 tisíc přihlízejících a nechyběl ani prezident Čínské lidové republiky Chu Ťin-tchao, který hry oficiálně zahájil. Vysílací čas v televizních kanálech se zvýšil o 200 % oproti roku 2004 v Aténách a kumulativní publikum činilo 3,8 miliard osob.

⁹⁶ <https://www.paralympic.org/sydney-2000>

⁹⁷ <https://www.paralympic.org/results/historical>

⁹⁸ <https://www.paralympic.org/athens-2004>

⁹⁹ <https://www.paralympic.org/results/historical>

Nejvyšší pozornost si právem zasloužil sprinter Oscar Pistorius z Austrálie, který se ucházel i o nominaci na hry olympijské. V počtu získaných zlatých medailí opět jako v Aténách vyhrála Čína s celkově 89 medailemi.¹⁰⁰

Zastoupení jednotlivých sportů: lukostřelba, atletika, boccia, cyklistika, jezdeckví, fotbal pro 5, fotbal pro 7, goalball, judo, powerlifting, veslování, jachting, střelba, plavání, stolní tenis, volejbal sedících, basketbal, šerm, rugby a tenis.¹⁰¹

Obrázek 8. Zahajovací ceremoniál PH 2008 Peking. Zdroj: <https://www.paralympic.org/beijing-2008>

2012 - LONDÝN (Velká Británie)

Ve své úvodní řeči předseda IPC sir Philip Craven popsal Londýn v roce 2012 jako "největší paralympijské hry všech dob", které se dočkají rekordních davů, počtu televizních vysílání, zúčastněných sportovců a mediálního pokrytí her. Vše, co pronesl sir Philip Craven se vyplnilo. Hry v Londýně konané od 30. srpna do 10. září měly rekordní počet sportovců, kterých se zúčastnilo na 4237 ze 164 zemí celého světa. Sportovci mezi sebou soutěžili ve 20 sportech. Nezapomenutelný byl především zahajovací ceremoniál, který se uskutečnil v nevídaném stylu. Zúčastnily se ho významné anglické osoby včetně královny Elizabeth II, herce Iana MacKillena nebo předního vědce Stephena Hawkinga. Hry měly velký dopad na místní populaci, jelikož každý 3 občan změnil svůj postoj vůči osobám se zdravotním postižením. V počtu obdržených zlatých medailí vyhrála opět Čína s celkově 95 zlatými kovy.¹⁰²

Zastoupení jednotlivých sportů: lukostřelba, atletika, boccia, cyklistika, jezdeckví, fotbal pro 5, fotbal pro 7, goalball, judo, powerlifting, veslování, jachting, střelba, plavání, stolní tenis, volejbal sedících, basketbal, šerm, rugby a tenis.¹⁰³

¹⁰⁰ <https://www.paralympic.org/beijing-2008>

¹⁰¹ <https://www.paralympic.org/results/historical>

¹⁰² <https://www.paralympic.org/london-2012>

¹⁰³ <https://www.paralympic.org/results/historical>

Tabulka 7. Přehled letních paralympijských her (1960 - 1988)¹⁰⁴

Rok	Místo	Postižení	Počet zemí	Počet sportovců	Totožné místo s OH?	Výrazné události
1960	Řím, ITA	Poranění míchy	23	400	Ano	První hry pro sportovce s postižením organizovány ve stejném místě jako OH
1964	Tokio, JAP	Poranění míchy	22	370	Ano	Přidán nový sport: vzpírání
1968	Tel Aviv, ISR	Poranění míchy	29	750	Ne	Přidán nový sport: Lawn Bowls
1972	Heidelberg, GER	Poranění míchy	43	954	Ne	Zařazení závodů kvadruplegiků. Ukázkové sporty osob se zrakovým postižením
1976	Toronto, CAN	Poranění míchy Amputace Zrak. postižení	40	1657	Ne	Přidány nové sporty: volejbal, goalball a sportovní střelba. Poprvé se objevily speciální závodní vozíky
1980	Arnhem, NED	Poranění míchy Amputace Zrak. postižení DMO	43	1973	Ne	Volejbal sedících přijat jako nová disciplína
1984	Stoke Mandeville, GBR & New York, USA	Poranění míchy Amputace Zrak. postižení DMO	61	41 (GBR) 45 (USA)	Ne	Přidány nové sporty: fotbal pro 7 a boccia. Silniční cyklistika přidána jako nová disciplína. Závody na vozíku součástí LOH a LPH
1988	Soul, KOR	Poranění míchy Amputace Zrak. postižení DMO Les Autres	61	3057	Ano	Přidány nové sporty: judo a tenis na vozíku. Spolupráce mezi organizačními výbory LOH a LPH

¹⁰⁴ Janečka, Z. (2012). *Vybrané kapitoly ze sportu osob se zdravotním postižením*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, s. 15.

Tabulka 8. Přehled letních paralympijských her (1992 - 2012)¹⁰⁵

Rok	Místo	Postižení	Počet zemí	Počet sportovců	Totožné místo s OH?	Výrazné události
1992	Barcelona, ESP	Poranění míchy Amputace Zrak. postižení DMO Les Autres	81	3001	Ano	Přelomová událost spojená s excelentní organizací her
1996	Atlanta, USA	Poranění míchy Amputace Zrak. postižení DMO Les Autres	104	3259	Ano	Přidán nový sport: jezdeckví, dráhová cyklistika přidána jako nová disciplína.
2000	Sydney, AUS	Poranění míchy Amputace Zrak. postižení DMO Les Autres	122	3881	Ano	Přidány nové sporty: jachting a rugby na vozíku. Rekordní prodej vstupenek.
2004	Atény, GRE	Poranění míchy Amputace Zrak. postižení DMO Les Autres	135	3808	Ano	Přidán nový sport: fotbal pro 5. Rekordní účast médií.
2008	Peking, CHN	Poranění míchy Amputace Zrak. postižení DMO Les Autres	146	3951	Ano	Přidán nový sport: veslování
2012	Londýn, GBR	Poranění míchy Amputace Zrak. postižení DMO Les Autres	164	4237	Ano	Sportovci s mentálním postižením se po 12 letech vrací na LPH. Budou soutěžit v atletice, plavání a stolním tenise.

¹⁰⁵ Janečka, Z. (2012). *Vybrané kapitoly ze sportu osob se zdravotním postižením*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, s. 15.

4.2.2 Historie zimních paralympijských her

Zimní sporty pro osoby se zdravotním postižením se rozvíjely po druhé světové válce daleko pomaleji než sporty letní, jelikož první mezinárodní závody v lyžování zdravotně postižených lidí se uskutečnily až roku 1970 v Grand Bornand ve Francii. Tyto závody byly zorganizovány jako MS v klasickém i sjezdovém lyžování. Teprve až v roce 1976 ve švédském městě Örnköldsvik byly zahájeny první paralympijské hry a známé trojstopé lyžování pro osoby s amputacemi se začalo vyskytovat až roku 1984, kdy se pro tento způsob lyžování uspořádal první lyžařský kurz.¹⁰⁶

1976 - ÖRNKÖLDSVIK (Švédsko)

Paralympijské hry ve švédském Örnköldsvik konané 22. - 29. února byly první uspořádané zimní paralympijské hry. Zúčastnilo se jich 53 sportovců z 16 zemí celého světa, především z evropských národů. Soutěžilo se v alpském a běžeckém lyžování, které bylo určeno pro sportovce s amputacemi a pro sportovce se zrakovým postižením. V počtu vyhraných disciplín ovládly tyto hry národy Německa a Švýcarska s počtem 10 zlatých medailí, za nimi se umístilo Finsko s 8 zlatými medailemi.¹⁰⁷

Zastoupení jednotlivých sportů: alpské lyžování a běžecké lyžování.¹⁰⁸

1980 - GEILO (Norsko)

Obrovský úspěch z prvních paralympijských her vedl k návaznosti na druhé, které se tentokrát uskutečnily v norském Geilu. Hry se konaly v termínu 2. - 8. února a zúčastnilo se jich 229 sportovců z 18 zemí celého světa. Nově zavedeno bylo otevření všech sportovních disciplín pro všechny typy tělesného postižení. Soutěžilo se ve 3 oficiálních sportech, přičemž jako nově zavedený se na programu paralympiády objevil curling pro vozíčkáře. Také zde byl představen nový sport (sjezd na saních), který však nespadal do oficiálního programu paralympijských her. Ženy soutěžily ve vzdálenosti 100 m, 500 m a 800 m, zatímco muži soutěžili ve vzdálenostech 100 m, 500 m a 1500 m. Vítězem her v počtu dosažených zlatých medailí se stalo hostitelské Norsko, které s přehledem porazilo druhé Finsko s celkovým počtem 23 medailí.¹⁰⁹

Zastoupení jednotlivých sportů: alpské lyžování, běžecké lyžování a jízda na saních.¹¹⁰

¹⁰⁶ Janečka, Z. (2012). *Vybrané kapitoly ze sportu osob se zdravotním postižením*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci.

¹⁰⁷ <https://www.paralympic.org/ornskoldsvik-1976>

¹⁰⁸ <https://www.paralympic.org/results/historical>

¹⁰⁹ <https://www.paralympic.org/geilo-1980>

¹¹⁰ <https://www.paralympic.org/results/historical>

1984 - INNSBRUCK (Rakousko)

Paralympijské hry v rakouském Innsbrucku byly prvními, které měl na starost v pořadatelské mezinárodní koordináční výbor ICC, který byl vytvořen 15. března 1982 ve Švýcarsku. Hry byly pořádány 15. - 21. ledna a zúčastnilo se jich 419 sportovců z 21 zemí celého světa, kteří mezi sebou soupeřili ve 3 sportech. Při těchto hrách se nově objevila sportovní disciplína obří slalom, která vzbudila obrovské ohlasy. V počtu dosažených medailí dominovalo hostitelské Rakousko za druhým Finskem a třetím Norskem. Vynikajícího výkonu dosáhl německý lyžař Reinhild Moeller, který získal 3 zlaté a 3 stříbrné medaile.¹¹¹

Zastoupení jednotlivých sportů: alpské lyžování, běžecké lyžování a jízda na saních.¹¹²

1988 - INNSBRUCK (Rakousko)

Roku 1988 se paralympijské hry opět uskutečnily v rakouském Innsbrucku, jelikož prvotně plánovaná hostitelská země Kanada (Calgary 1988) nebyla schopna připravit vyhovující zázemí a sportovní podmínky ke správnému chodu paralympijských her. Hry se uskutečnily 18. - 25. ledna a zúčastnilo se jich 377 sportovců z 22 zemí, kteří mezi sebou soupeřili ve 4 různých sportech. Na těchto hrách byly představeny nové sportovní disciplíny pro vozíčkáře (běžecké a sjezdové) a také nový sport (biatlon). Skvělých výkonů se tentokrát dočkal norský sjezdař Knut Lindstrom, který vybojoval 4 zlaté medaile. Obhájit prvenství z minulých her v počtu vyhraných medailových pozic se tentokrát nepovedlo hostitelskému Rakousku, které skončilo druhé za dominantním Norskem s celkovým počtem 25 zlatých kovů.¹¹³

Zastoupení jednotlivých sportů: alpské lyžování, běžecké lyžování, biatlon a jízda na saních.¹¹⁴

1992 - TIGNES-ALBERTVILLE (Francie)

Paralympijské hry ve Francii roku 1992 se musely potýkat s absencí ledových ploch a tudíž se zrušením jízdy na saních pro tento ročník. Hry byly zahájeny 25. března slavnostním ceremoniálem, kterého byl součástí i francouzský prezident Francois Mitterrand a konal se v cílovém prostoru pro alpské lyžování. Hry byly poté slavnostně ukončeny 2. dubna. Her se zúčastnilo 365 závodníků z 24 zemí celého světa a soupeřili mezi sebou ve 3 sportech. Opět na hrách figuroval německý lyžař Reinhild Moeller, který vybojoval 4 zlaté medaile a dopomohl

¹¹¹ <https://www.paralympic.org/innsbruck-1984>

¹¹² <https://www.paralympic.org/results/historical>

¹¹³ <https://www.paralympic.org/innsbruck-1988>

¹¹⁴ <https://www.paralympic.org/results/historical>

tak Německu k druhé příčce v počtu dosažených medailí před prvními USA, které jich nasbíraly 45.¹¹⁵

Zastoupení jednotlivých sportů: alpské lyžování, běžecké lyžování a biatlon.¹¹⁶

1994 - LILLEHAMMER (Norsko)

Norský Lillehammer byl pro paralympijské hry velice důležitou událostí, která symbolizovala velký pokrok v rozvoji tohoto hnutí. Počínaje 4. březnem byla nesena paralympijská pochodeň přes 10 měst Norska, včetně Osla a Hamaru, než se opět vrátila do hostitelského Lillehammeru. V každém z měst se pochodeň setkala s velkolepými slavnostmi a oslavami. Zahajovacího ceremoniálu 10. března byla přítomna i norská královna Sonja. Celkem v těchto hrách závodilo 471 sportovců z 31 zemí celého světa. Tento rok se jako nový sport představil sledge hokej, který si rychle zamilovalo jak spousta osob se zdravotním postižením, tak i sportovních fanoušků, který se stal velmi populárním. V počtu dosažených prvenství ve sportovních disciplínách se dočkalo hostitelské Norsko s počtem 29 zlatých medailí. Hry pak byly slavnostně ukončeny 19. března.¹¹⁷

Zastoupení jednotlivých sportů: alpské lyžování, běžecké lyžování, biatlon, jízda na saních a sledge hokej.¹¹⁸

Obrázek 9. Alpské lyžování Lillehammer 1994. Zdroj: <https://www.paralympic.org/lillehammer-1994>

¹¹⁵ <https://www.paralympic.org/tignes-albertville-1992>

¹¹⁶ <https://www.paralympic.org/results/historical>

¹¹⁷ <https://www.paralympic.org/lillehammer-1994>

¹¹⁸ <https://www.paralympic.org/results/historical>

1998 - NAGANO (Japonsko)

Zimní paralympijské hry v Naganu byly prvními hrami, které se pořádaly mimo území Evropy. Hry se konaly 7. - 16. března a zúčastnilo se jich 561 sportovců z 31 zemí celého světa, kteří mezi sebou soupeřili v 5 sportech. Tématem zahajovacího ceremoniálu byla "naděje", jelikož Nagano bylo označené za první paralympijské hry, které se uskutečnily v Asii a také jako poslední paralympiády 20. století. Téma pocházelo z obrazu od Frederica Wattse, který vyjadřuje naději. Významné bylo také pro Nagano zvyšování veřejného zájmu a médií pro paralympijské zimní hry. Bylo zaznamenáno 151 tisíc diváků a 1468 mediálních zástupců při této velkolepé události. Webové stránky dosáhly největší návštěvnosti a to okolo 8 milionů v průběhu celého sportovního klání. V počtu získaných zlatých medailí se mohlo radovat Norsko s celkovým počtem 18 kusů.¹¹⁹

Zastoupení jednotlivých sportů: alpské lyžování, běžecké lyžování, biatlon, sledge hokej a jízda na saních.¹²⁰

2002 - SALT LAKE CITY (USA)

V roce 2002 dostal také poprvé prvenství organizovat zimní paralympijské hry americký kontinent. Hry se zde uskutečnily 9. - 18. března a byly zahájeny slavnostním ceremoniálem, který mělo šanci vidět přes 40 tisíc diváků v zaplavené Rice-Eccles aréně. Tyto zimní hry dostaly téma "probudte mysl - uvolněte tělo - inspirujte ducha". Slavnostním zapálením paralympijského ohně byl pověřen nevidomý muž Erik Weihenmayer, který jako první člověk se zrakovým postižením dokázal úspěšně zdolat Mount Everest. Celkem bylo do her zapojeno 416 sportovců ze 36 zemí celého světa, kteří mezi sebou soutěžili ve 4 sportech. Mezi nejvýznamnější okamžik těchto her patřilo utkání ve sledge hokeji mezi domácím týmem USA a Norskem. V naplněné aréně mohli diváci sledovat vyhrčené utkání, které na nájezdy vyhrál tým USA. V počtu nasbíraných zlatých kovů se mohla pyšnit reprezentace Německa, která jich nasbírala celkem 17.¹²¹

Zastoupení jednotlivých sportů: alpské lyžování, běžecké lyžování, biatlon a sledge hokej.¹²²

¹¹⁹ <https://www.paralympic.org/nagano-1998>

¹²⁰ <https://www.paralympic.org/results/historical>

¹²¹ <https://www.paralympic.org/salt-lake-city-2002>

¹²² <https://www.paralympic.org/results/historical>

2006 - TURÍN (Itálie)

V roce 2006 se zimní paralympijské hry přesunuly po 12 letech zpátky do Evropy. Tentokrát to byl italský Turín, který měl tu čest hostit tyto prestižní hry. Hry byly pořádány 12. - 21. března a zúčastnilo se jich 474 sportovců z 38 zemí celého světa. Slavnostní ceremoniál mělo šanci pozorovat na vlastní oči přes 25 tisíc diváků, ale další miliony diváků ho pak viděly v živém přenosu, které bylo vysíláno po celém světě. Soutěžilo se celkem v 5 sportech a jako nový sport se představil curling určený pro osoby na vozíku. Opět největšího ohlasu se dočkal sledge hokej, ve kterém v tomto ročníku dominoval tým Norska. Také finále curlingu bylo vyprodané, zde v napjaté bitvě nakonec zvítězila reprezentace Kanady. Celkový vítěz v počtu vybojovaných medailí se stalo Rusko s celkem 13 zlatými.¹²³

Zastoupení jednotlivých sportů: alpské lyžování, běžecké lyžování, biatlon, sledge hokej a curling.¹²⁴

2010 - VANCOUVER (Kanada)

Paralympijské hry ve Vancouveru byly vyhodnoceny sirem Philipem Cravenem jako doposud neúspěšnější v celé historii zimních paralympiád. Zahajovacího ceremoniálu s tématem "jeden inspiruje mnohé" se zúčastnilo přes 60 tisíc diváků, který byl uskutečněn v areálu BC Place. Tento ročník se uskutečnil 12. - 21. března a zúčastnilo se ho 502 sportovců ze 44 zemí celého světa, kteří mezi sebou soupeřili v 5 sportech. Vancouver se dočkal rekordního počtu prodaných vstupenek, který činil 230 tisíc. Také docílil rekordní televizní sledovanosti, která narostla o 12 procent z předešlých paralympiád (např. Japonsko mělo největší publikum s počtem okolo 538 milionů diváků). Mezinárodní paralympijský výbor vytvořil vlastní on-line televizní kanál (www.Paralympic Sport.TV), který poskytoval živé přenosy ze všech sportovních akcí. Největšího ohlasu se dočkalo alpské lyžování konané ve Whistleru, které nasbíralo sledovanost více než 690 milionů.¹²⁵

Zastoupení jednotlivých sportů: alpské lyžování, běžecké lyžování, biatlon, sledge hokej a curling.¹²⁶

2014 - SOCHI (Rusko)

Doposud poslední zimní paralympijské hry se konaly v ruském Sochi. Tradičně jak je u každého ročníku zvykem, byl opět rekordní prodej lístků, který činil přibližně 320 tisíc a rekordní sledovanost v on-line vysílání. Podle ruského premiéra Dmitrije Kozaka se staly hry

¹²³ <https://www.paralympic.org/torino-2006>

¹²⁴ <https://www.paralympic.org/results/historical>

¹²⁵ <https://www.paralympic.org/vancouver-2010>

¹²⁶ <https://www.paralympic.org/results/historical>

katalyzátorem pro jejich zemi vytvořit bezbariérovou společnost. Lidé z různých zemí a jiných národnostních kultur znovu ukázali, že jsou schopni být spojeni a jít spolu za jedním cílem. Zimní hry v Rusku se uskutečnily 7. - 16. března a zúčastnilo se jich 547 sportovců ze 45 zemí celého světa, kteří spolu soupeřili v 5 sportech. Největší pozornost na sebe upoutal ruský biatlonista Roman Petushkov, který vybojoval 6 zlatých medailí a podílel se tak na dominanci ruské reprezentace, která ovládla tyto paralympijské hry co se týče v počtu obdržených cenných kovů. Dalšího velkého úspěchu se dočkal americký sledge hokejový tým, který obhájil vítězství z her ve Vancouveru.¹²⁷

Zastoupení jednotlivých sportů: alpské lyžování, běžecké lyžování, biatlon, sledge hokej a curling.¹²⁸

Obrázek 10. Ruský biatlonista Roman Petrushkov. <https://www.paralympic.org/news/cable-2015-setwelcome-world-s-best-para-nordic-skiers>

¹²⁷ <https://www.paralympic.org/sochi-2014>

¹²⁸ <https://www.paralympic.org/results/historical>

Tabulka 9. Přehled zimních paralympijských her (1976-1994)¹²⁹

Rok	Místo	Postižení	Počet zemí	Počet sportovců	Totožné místo s OH	Výrazné události
1976	Örnsköldsvik, SWE	Amputace Zrak. Postižení	16	53	Ne	Ukázkový sport: rychlobruslení na saních.
1980	Geilo, NOR	Poranění míchy Amputace Zrak. postižení DMO a Les Autres	18	229	Ne	Otevření sportů pro všechny typy postižení.
1984	Innsbruck, AUT	Poranění míchy Amputace Zrak. postižení DMO a Les Autres	21	419	Ne	Ukázkový sport při OH v Sarajevu: obří slalom.
1988	Innsbruck, AUT	Poranění míchy Amputace Zrak. postižení DMO a Les Autres	22	377	Ne	Zařazení disciplín na sit-ski ve sjezdovém i klasickém lyžování.
1992	Tignes-Albertville, FRA	Poranění míchy Amputace Zrak. postižení DMO a Les Autres	24	365	Ano	Přidán nový sport: biatlon. Ukázkové sporty ve sjezdovém i klasickém lyžování pro osoby s mentálním postižením.
1994	Lillehammer, NOR	Poranění míchy Amputace Zrak. postižení DMO a Les Autres	31	471	Ano	Přidán nový sport: sledge hokej

¹²⁹ Janečka, Z. (2012). *Vybrané kapitoly ze sportu osob se zdravotním postižením*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, s. 16.

Tabulka 10. Přehled zimních paralympijských her (1998 - 2014)¹³⁰

Rok	Místo	Postižení	Počet zemí	Počet sportovců	Totožné místo s OH	Výrazné události
1998	Nagano, JAP	Poranění míchy Amputace Zrak. postižení DMO Les Autres Ment. postižení	31	561	Ano	Zvýšený zájem diváků a médií
2002	Salt Lake, USA	Poranění míchy Amputace Zrak. postižení DMO Les Autres	36	416	Ano	Rekordní počet prodaných lístků předčil očekávání
2006	Torino, ITA	Poranění míchy Amputace Zrak. postižení DMO Les Autres	38	474	Ano	Přidán nový sport: curling na vozíku
2010	Vancouver, CAN	Poranění míchy Amputace Zrak. postižení DMO Les Autres	44	502	Ano	Vznik on-line televizního kanálu ParalympicSport.TV
2014	Sochi, RU	Poranění míchy Amputace Zrak. postižení DMO Les Autres Ment. postižení	45	547	Ano	Rekordní počet prodaných lístků a sledovanosti

¹³⁰ Janečka, Z. (2012). *Vybrané kapitoly ze sportu osob se zdravotním postižením*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, s. 16.

4.3 Historie a zastoupení sportů u deaflympijských her

Deaflympijské hry jsou hry určené pro sportovce se sluchovým postižením. Poprvé se deaflympijské hry uskutečnily roku 1924 ve Francii (Paříž), které měly tehdy ještě původní název Světové hry pro neslyšící (The Deaf World Game). Tento původní název na stávající byl změněn až roku 2001 a s ním byl přidělen i oficiální status olympijských soutěží. Za zakladatele deaflympijských her, stejně jako za zakladatele celé organizace CISS je považován Eugene Rubens-Alcais, který se stal i prvním předsedou této organizace. Prvních letních deaflympijských her ve Francii se zúčastnilo 148 sportovců z 9 zemí (Francie, Belgie, Velká Británie, Maďarsko, Itálie, Lotyšsko, Nizozemsko, Polsko a Rumunsko), kteří mezi sebou soutěžili v 6 sportech (atletika, cyklistika, fotbal, plavání, potápění, sportovní střelba a tenis). Hnutí deaflympijských her mělo obrovský úspěch a každým rokem se navyšoval počet sportovců i zúčastněných zemí. V posledním ročníku roku 2013 v bulharské Sofii se počet sportovců vyšplhal na počet 2711, kteří mezi sebou soutěžili v 16 sportech. Mimo letní deaflympijské hry byly vytvořeny roku 1949 i zimní deaflympijské hry, které se konaly v rakouském Seefeldu a těchto her se zúčastnilo 33 sportovců z 5 zemí (Rakousko, Československo, Finsko, Švédsko a Švýcarsko). Sportovci soutěžili pouze v alpském a běžeckém lyžování. Stejně jako letní hry mají i zimní hry čtyřletý cyklus.¹³¹

Do současné doby bylo na letní deaflympijské hry oficiálně přivedeno 20 sportů, mezi které patří (v závorce je uveden rok zařazení): atletika (1924), silniční cyklistika (1924), fotbal (1924), plavání (1924), sportovní střelba (1924), tenis (1924), basketbal (1949), stolní tenis (1957), wrestling (1961), boj řecko-římský (1961), volejbal (1969), házená (1969), badminton (1985), orientační běh (1997), bowling (1997), beach volejbal (2005), taekwondo (2009), karate (2009), judo (2009) a MTB (2013).¹³²

Na zimních deaflympijských hrách se nyní soutěží v 5 sportech, mezi které patří (v závorce je uveden rok zařazení): alpské lyžování (1949), běh na lyžích (1949), lední hokej (1975), snowboarding (1999) a curling (2007).¹³³

¹³¹ <https://www.deaflympics.com/icsd.asp?history>

¹³² Janečka, Z. (2012). *Vybrané kapitoly ze sportu osob se zdravotním postižením*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci.

¹³³ Janečka, Z. (2012). *Vybrané kapitoly ze sportu osob se zdravotním postižením*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci.

Tabulka 11. Přehled letních deaflympijských her¹³⁴

Rok	Místo konání	Počet sportovců	Počet zemí	Počet sportů
1924	Paříž, FRANCIE	148	9	7
1928	Amsterdam, HOLANDSKO	212	10	5
1931	Norimberk, NĚMECKO	316	14	6
1935	Londýn, VELKÁ BRITÁNIE	221	12	5
1939	Stockholm, ŠVÉDSKO	250	13	6
1949	Kodaň, DÁNSKO	391	14	7
1953	Brusel, BELGIE	473	16	7
1957	Miláno, ITÁLIE	635	25	9
1961	Helsinky, FINSKO	613	24	10
1965	Washington, USA	698	27	9
1969	Bělehrad, JUGOSLÁVIE	1189	33	12
1973	Malmö, ŠVÉDSKO	1105	31	11
1977	Bukurešť, RUMUNSKO	1150	32	11
1981	Kolín nad Rýnem, NĚMECKO	1199	32	11
1985	Los Angeles, USA	995	29	11
1989	Christchurch, NOVÝ ZÉLAND	954	30	12
1993	Sofia, BULHARSKO	1680	52	12
1997	Kodaň, DÁNSKO	2029	65	14
2001	Řím, ITÁLIE	2215	67	14
2005	Melbourne, AUSTRÁLIE	2043	63	14
2009	Taipei, TCHAI-WAN	2493	77	17
2013	Sofia, BULHARSKO	2711	83	16

Za nejúspěšnějšího sportovce v počtu nasbíraných medailí z deaflympijských her je považován plavec Terence Parkin z Jihoafrické republiky. Nasbíral dohromady 33 medailí, z čehož 29 bylo zlatých (100 m prsa, 200 m prsa, 200 m volný způsob, 1500 m volný způsob a štafeta 4x100m volný způsob). V ženských kategoriích vévodí australská plavkyně Cindy-Lu Bailey, která vybojovala dohromady 29 medailí, z čehož 19 bylo zlatých (50 m volný způsob, 100 m volný způsob, 200 m volný způsob, 400 m volný způsob, 800 m volný způsob, 100 m motýlek, 100 m znak, 200 m znak a štafeta 4x100 m volný způsob).¹³⁵

¹³⁴ Janečka, Z. (2012). *Vybrané kapitoly ze sportu osob se zdravotním postižením*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, s. 96.

¹³⁵ <http://deaflympics.com/athletes.asp>

Tabulka 12. Přehled zimních deaflympijských her¹³⁶

Rok	Místo konání	Počet sportovců	Počet zemí	Počet sportů
1949	Seefeld, RAKOUSKO	33	5	2
1953	Oslo, NORSKO	44	6	2
1957	Oberammergau, NĚMECKO	59	8	2
1959	Montana-Vermala, ŠVÝCARSKO	53	9	2
1963	Are, ŠVÉDSKO	60	9	2
1967	Berchtesgaden, NĚMECKO	77	12	2
1971	Adelboden, ŠVÝCARSKO	92	13	2
1975	Lake Placid, USA	139	13	3
1979	Meribel, FRANCIE	113	14	2
1983	Madonna di Campiglio, ITÁLIE	147	15	2
1987	Oslo, NORSKO	129	15	2
1991	Banff, NORSKO	181	16	3
1995	Ylläs, FINSKO	258	18	3
1999	Davos, ŠVÝCARSKO	265	18	3
2003	Sundsvall, ŠVÉDSKO	247	21	4
2007	Salt Lake City, USA	298	23	5
2015	Khanty-Mansiysk, RUSKO	336	27	5

¹³⁶ Janečka, Z. (2012). *Vybrané kapitoly ze sportu osob se zdravotním postižením*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, s. 96.

5 Závěr

Cílem bakalářské práce bylo vytvořit ucelený obraz o historii sportu osob se zdravotním postižením ve světě. Práce je zaměřena na období od počátku vzniku prvních sportovních organizací zabývajících se problematikou zdravotně postižených osob až po současnost. Jádrem získaných informací byly především oficiální internetové stránky jednotlivých sportovních organizací a odborná literatura.

Bakalářská práce se člení do pěti hlavních kapitol. První kapitola nazvaná "Charakteristika sportu u osob se zdravotním postižením" nás seznamuje s pojmem zdravotní postižení a uvádí základní informace o vzniku vrcholných sportovních soutěží. Druhá kapitola pojmenovaná "Vznik a vývoj klasifikace pro sport u zdravotně postižených" popisuje rozdělení zdravotního postižení do jednotlivých skupin dle typu postižení. Třetí kapitola představuje "Vznik a vývoj vrcholných organizací a výborů", kde je sepsán průběh vzniku daných organizací a sportovních soutěží, o které se tyto organizace starají. Poslední dvě kapitoly jsou nazvány "Historie a zastoupení sportů u paralympijských her" a "Historie a zastoupení sportu u deaflympijských her". Tyto kapitoly popisují vývoj vrcholných soutěží a jsou v nich uvedeny veškeré informace o místech včetně data konání. Veškeré získané informace se liší svou četností a významem, jelikož sport pro osoby se zdravotním postižením není pro běžnou populaci úplně populární, odráží se to na dostupnosti informací a jejich kvalitě.

Historie sportu osob se zdravotním postižením je poměrně krátká. První informace nalzáme roku 1888, kdy bylo vytvořeno první sdružení pro neslyšící sportovce v Berlíně. Velký rozmach se však objevuje až po druhé světové válce, kdy jsou vytvořeny pro zraněné vojáky rehabilitační centra, ze kterých se časem pomocí sportovního vyžití pacientů stávají sportovní střediska pro osoby se zdravotním postižením. Zakladatelem těchto středisek se stal sir Ludwig Guttman, který roku 1948 uspořádal první slavné Stoke-Mandevillské hry, ze kterých se později roku 1960 vytvořily paralympijské hry. Sport pro osoby se zdravotním postižením se každým dnem rozrůstá a dává běžné populaci o sobě čím dál více vědět.

Sport dává lidem s postižením motivaci zapojit se do běžného života a usnadňuje jim vyrovnávat se s handicapem, který získali po narození nebo v průběhu svého života. Vede je ke správnému plnohodnotnému životu a zbavuje je pocitu méněcennosti, který velmi často jejich život provází.

Tato bakalářská práce nás obohatila o spoustu zajímavých informací a byla pro nás velkým přínosem, jelikož jsme mohli nahlédnout do užití problematiky tohoto tématu. Doufáme, že vytvořením této práce jsme pomohli sjednotit všechna získaná historická data o

sportu osob se zdravotním postižením ve světě a že jsme poskytl vytvořit dostatečné informace osobám, které se touto problematikou zabývají.

Seznam zkratek

AAIDD - American Association on Intellectual and Development Disabilities
AAMR - American Association on Mental Retardation
CISS - Committee International des Sports Silencieux
CP - ISRA - Cerebral Palsy International Sports Rehabilitation Association
DMO - dětská mozková obrna
EDSO - European Deaf Sport Organization
IBSA - International Blind Sports Association
ICC - International Coordination Committee
ICSD - International Committee of Sports for the Deaf
INAS - FID - International Sports Federation for persons with Intellectual Disability
INAS - FMD - International Sports Federation for Persons with Intellectual Disability
Inas - International Federation for athletes with an intellectual disability
IPC - International Paralympic Committee
ISMGF - International Stoke Mandeville Wheelchair Game Federation
ISMWSF - International Stoke Mandeville Wheelchair Sports Federation
ISOD - International Sports Organizations for the Disabled
IWAS - International Wheelchair and Amputee Sports Federation
IWBF - Organizace pro basketbalisty na vozíku
IWTF - Organizace pro tenisty na vozíku
ME - Mistrovství Evropy
MOV - Mezinárodní olympijský výbor
MS - Mistrovství světa
SO - Special Olympics
SOI - Special Olympics International
WADA - Světová antidopingová agentura
WHO - World Hospital Organization

Referenční seznam literatury

Literatura

- Daďová, K., Čichoň, R., Švarcová, J., & Potměšil, J. (2008). *Klasifikace pro výkonnostní sport zdravotně postižených*. Praha: Karolinum.
- Heller, J. (1996). *Fyziologie tělesné zátěže II*. Praha: Karolinum.
- Janečka, Z. (2012). *Vybrané kapitoly ze sportu osob se zdravotním postižením*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci.
- Kudláček, M. (2013). *Aplikované pohybové aktivity osob s tělesným postižením*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci.
- Kudláček, M., & Ješina, O. (2013). *Integrovaná tělesná výchova, rekreace a sport*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci.
- Štumbauer, J. (1989). *Základy vědecké práce v tělesné kultuře*. České Budějovice: PF.
- Tilinger, P., & Lejčarová, A. (2012). *Sport osob s intelektovým postižením*. Praha: Karolinum.
- Válková, H. (1998). *Speciální olympiády*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci.

Internetové zdroje

- <http://deaflympics.com/athletes.asp>
- http://media1.webgarden.cz/images/media1:51057c35d164a.png/spine_big.gif
- <http://paralympics.org.uk/games/ludwig-guttman>
- <http://www.apa.upol.cz/e-learningove-texty/apa-osob-s-tp>
- <http://www.deaflympics.com/icsd.asp>
- <http://www.deaflympics.com/icsd.asp?history>
- <http://www.ibsasport.org/history/>
- <http://www.inas.org/about-us/who-we-are-2/history-of-inas>
- <http://www.iwasf.com/iwasf/index.cfm/about-iwas1/history/ismwsf-history/>
- <http://www.iwasf.com/iwasf/index.cfm/about-iwas1/history/isod-history/>
- <http://www.iwasf.com/iwasf/index.cfm/about-iwas111/history/ismwsf-history/>
- <http://www.nytimes.com/2010/08/20/sports/20connolly.html>
- <http://www.paralympic.org/the-ipc/about-us>
- <http://www.paralympic.org/the-ipc/history-of-the-movement>
- http://www.specialolympics.org/Sections/What_We_Do/History_of_Special_Olympics.asp
- http://www.specialolympics.org/Sections/Who_We_Are/Eunice_Kennedy_Shriver.asp
- <http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/oscar-pistorius/12037785/Oscar-Pistorius-bail-hearing-decision-live.html>
- <https://www.paralympic.org/arnhem-1980>
- <https://www.paralympic.org/athens-2004>
- <https://www.paralympic.org/atlanta-1996>
- <https://www.paralympic.org/barcelona-1992>
- <https://www.paralympic.org/beijing-2008>
- <https://www.paralympic.org/beijing-2008>
- <https://www.paralympic.org/geilo-1980>
- <https://www.paralympic.org/heidelberg-1972>
- <https://www.paralympic.org/innsbruck-1984>

<https://www.paralympic.org/innsbruck-1988>
<https://www.paralympic.org/lillehammer-1994>
<https://www.paralympic.org/lillehammer-1994>
<https://www.paralympic.org/london-2012>
<https://www.paralympic.org/nagano-1998>
<https://www.paralympic.org/news/cable-2015-set-welcome-world-s-best-para-nordic-skiers>
<https://www.paralympic.org/ornskoldsvik-1976>
<https://www.paralympic.org/rome-1960>
<https://www.paralympic.org/rome-1960>
<https://www.paralympic.org/salt-lake-city-2002>
<https://www.paralympic.org/seoul-1988>
<https://www.paralympic.org/sochi-2014>
<https://www.paralympic.org/stoke-mandeville-new-york-1984>
<https://www.paralympic.org/sydney-2000>
<https://www.paralympic.org/tel-aviv-1968>
<https://www.paralympic.org/tignes-albertville-1992>
<https://www.paralympic.org/tokyo-1964>
<https://www.paralympic.org/torino-2006>
<https://www.paralympic.org/toronto-1976>
<https://www.paralympic.org/vancouver-2010>